हृदयस्पर्शी

(रसिक प्रतिक्रिया : अनिरुद्ध कवीश्वर – भाग ३)

रचना

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)

मंजुभारती प्रकाशन

पुणे

हृदयस्पर्शी (रसिक प्रतिक्रिया : अनिरुद्ध कवीश्वर - भाग ३)

रचना : डॉ. मंजूषा कुलकर्णी
(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)
साकेत / २५, जयवंत पालकर मार्ग,
पोद्दार रुग्णालयासमोर वरळी, मुंबई - ४०० ०३०.
भ्रमणध्वनी - ९०८२१६१५२४, ९८२२८३९४९१
Email : drmangushak@gmail.com

कायमस्वरूपी पत्ता : २३१, समर्थ अलंकार, फ्लॅट-२,
कवितांच्या बागेसमोर, ज्योतीनगर,
छत्रपती संभाजीनगर - ४३१ ००५.

प्रकाशक : सौ. उल्का मंगेश कुलकर्णी
मंजुभारती प्रकाशन
'अे' ५०४, महालक्ष्मी पॅलेस,
वेंकटेश शर्विल सोसायटी समोर,
सी.एन.जी. पंपासमोर, पारी कंपनी चौक,
नऱ्हे, पुणे - ४११०४१.

प्रथम आवृत्ती : ज्येष्ठ शु. ११ (निर्जळ एकादशी), शके १९४७
शुक्रवार, दि. ०६ जून, २०२५

अक्षर जुळवणी : सौ. अनिता विनायक भालेराव
क्रिएशन,
जयश्री, १-एन, सेक्टर ए, एन-१,
सिडको, छत्रपती संभाजीनगर - ४३१००३.
भ्रमणध्वनी - ९४२३३ ९६८८१

मुद्रक : स्टार कॉपीयर्स प्रायव्हेट लिमिटेड
कुमठेकर मार्ग, सदाशिव पेठ, पुणे ३०

ISBN : 978-81-987974-3-8

सर्वाधिकार : © लेखिकेच्या स्वाधीन

किंमत : **₹** २३०/-

सर्व रसिकवरांना
सादर समर्पण...

मनोगत

'शब्दांच्या पल्याड असलेलं मौन'

कवी व रसिकांचे नाते मोठे दृढ व आत्मीय असते. रसिक हे कवितांचे प्रतिबिंब दाखवणारे नितळ दर्पण असतात. माझ्या कवितांना अनिरुद्ध कवीश्वर यांनी दिलेल्या प्रतिक्रियांची बोल बरवा व मनस्विनी ही दोन पुस्तकं प्रकाशित होत आहेत, हे माझ्यासाठी अत्यंत आनंदमयी आणि अभिमानास्पद आहे.

माझ्या कवितांमध्ये माझ्या भावना, विचार आणि अनुभव यांचा समावेश आहे. अनिरुद्ध कवीश्वर यांच्या प्रतिक्रिया माझ्यासाठी अत्यंत महत्त्वाच्या आहेत आणि त्या माझ्या कवितांना नवीन अर्थ प्रदान करतात.

माझ्या कवितांमध्ये मला माझ्या जीवनातील विविध अनुभवांचे प्रतिबिंब दिसते. माझ्या कवितांमध्ये माझ्या भावनांचा, विचारांचा आणि माझ्या अनुभवांचा समावेश आहे. अनिरुद्ध कवीश्वर यांच्या प्रतिक्रिया माझ्या कवितांना नवीन अर्थ प्रदान करतात आणि मला माझ्या कवितांच्या विविध पैलूंबद्दल विचार करण्यास प्रोत्साहित करतात.

अनिरुद्ध कवीश्वर यांना माझ्या कवितांच्या माध्यमातून व्यक्त झालेल्या माझ्या भावना आणि विचारांची जाणीव आहे.

मला अनिरुद्ध कवीश्वर यांचे आभार मानायचे आहेत, ज्यांनी माझ्या कवितांना नवीन अर्थ प्रदान केला आणि मला माझ्या कवितांच्या विविध पैलूंबद्दल विचार करण्यास प्रोत्साहित केले. त्यांच्या प्रतिक्रिया माझ्यासाठी अत्यंत महत्त्वाच्या आहेत आणि मी त्यांचे नेहमी आभारी राहीन.

मला विश्वास आहे की अनिरुद्ध कवीश्वर यांच्या प्रतिक्रियांची पुस्तके वाचकांना आवडतील आणि त्यांना माझ्या कवितांचे रसिक मनावरील अधिराज्यही समजेल.

मी लिहायला बसते तेव्हा माझ्या सभोवताली काहीच नसतं. ना गोंगाट, ना लोक, ना जगाच्या धावपळीचं चक्र. फक्त एक शांत रिकामं पान आणि माझं अंतर्मन. त्या क्षणी माझ्या मनात एक हलकी लहर उठते आणि त्या लहरीवर शब्द

स्वतःच यायला लागतात. कधी ती लहर इतकी नाजूक असते की श्वास थांबवावा लागतो आणि कधी इतकी तीव्र की ओळी थरथरतात. त्या क्षणी माझ्या लेखणीतून उमटणारा प्रत्येक शब्द म्हणजे माझ्या मनाचा श्वास असतो. कविता माझ्यासाठी भावना व्यक्त करण्याचं माध्यम नाही, तर भावनेला ओळख देण्याचं साधन आहे. मी जेव्हा पहिली कविता लिहिली, तेव्हा मी शब्दांत नव्हे; स्वतःला शोधत होते. त्या शोधाचा प्रवास आजपर्यंत चालू आहे.

काळाच्या ओघात अनेक कविता जन्मल्या, अनेक नाती जुळली, अनेक प्रतिक्रिया आल्या आणि त्या साऱ्यांनी मिळून हे माझं जगण्याचं दस्तऐवज तयार केलं. 'कविता का लिहिता?' या प्रश्नाचं उत्तर प्रत्येक वेळी बदलत गेलं. कधी वाटलं, दुःखाचं ओझं हलकं करायला लिहिते. कधी वाटलं, आनंदाला शब्द द्यायला लिहिते; पण आता जाणवतं, मी लिहिते ते जगण्यासाठी. शब्दांनी माझ्या आतलं मौन वाचायला शिकवलं. त्या मौनात माझी कविता उमलते.

कविता लिहिणं म्हणजे क्षण पकडणं. पण तो क्षण आपण पकडतो, की तोच आपल्याला पकडतो, हे सांगणं कठीण आहे. म्हणूनच मी प्रत्येक कवितेखाली तिच्या रचनेची वेळ व दिनांक नोंदवते. तो क्षण जपणं म्हणजे त्या भावनेला स्मृतीचं अस्तित्व देणं. ती वेळ म्हणजे त्या शब्दांचा जन्मप्रमाणपत्रच जणू. कधी रात्रीचे अडीच वाजलेले असतात, कधी पहाटेचा पहिला तांबडा रंग. कधी संध्याकाळी मन थकलं असतं, कधी सकाळी उमलणारं स्वप्न नवं असतं. त्या प्रत्येक वेळी माझ्या लेखणीनं जे उमटलं, ते मी वेळेसकट जपलं, कारण कविता म्हणजे क्षणाचं सजीव रूप.

माझ्या लेखनप्रवासात एक टप्पा असा आला जिथं मला जाणवलं, की माझ्या कविता फक्त माझ्या राहिलेल्या नाहीत. त्या रसिकांच्या हृदयात पोहोचल्या, आणि त्यांच्या भावनांशी मिसळल्या. मग त्यांच्या प्रतिक्रिया म्हणजे जणू त्या कवितेचं दुसरं जीवन बनल्या.

कवयित्री आणि रसिक यांच्या संवादातून एक नवीन साहित्यप्रकार जन्मला, ज्यात कविता आणि प्रतिक्रिया या दोन्ही समान सहनिर्माते ठरले.

या संकल्पनेतून माझे काव्यसंग्रह जन्मले; 'बोल बरवे', 'रसिकवरा', 'अनुबंध', 'हृदयतरंग', 'प्रतिसाद', 'मनस्विनी' आणि 'हृदयस्पर्शी'. या सातही संग्रहांमध्ये एक अद्वितीय धागा आहे, संवादाचा.

कविता बोलते, वाचक ऐकतो, आणि मग वाचकाच्या शब्दांतून ती पुन्हा बोलते. हा वर्तुळाकार प्रवास म्हणजे साहित्याचं पुनर्जन्मचक्र. कविता आणि प्रतिक्रिया. या दोन गोष्टी जणू दोन किनारे. त्यांच्या मध्ये वाहणारा प्रवाह म्हणजे भावना. मी तो प्रवाह जपायचा प्रयत्न केला आहे. माझ्या प्रत्येक कवितेत जशी माझी झलक आहे, तशीच रसिकांच्या प्रतिक्रियांत त्यांचं भावविश्व आहे. हे पुस्तक म्हणजे माझ्या मनाचा नव्हे, तर अनेक मनांचा संयुक्त प्रवास.

कविता लिहिताना मी वाचकाचा विचार करत नाही. कारण कविता लिहिताना मी 'मी' असते. पण ती वाचली गेल्यावर मी 'आपण' बनते. त्या बदलाचा क्षण अत्यंत अद्भुत असतो. कवितेला आपली ओळख मिळते तेव्हा नाही, तर ती दुसऱ्याच्या मनात घर करते तेव्हा. त्या क्षणी शब्दाचं उद्दिष्ट पूर्ण होतं.

या प्रवासात मला अनेकदा जाणवलं, कविता केवळ भावना नसते; ती ज्ञान असते. ती शिकवते, कसं जगायचं, कसं बघायचं, आणि कधी शांत राहायचं. कविता म्हणजे आत्मा आणि बुद्धी यांच्या मध्ये असलेला पूल. त्यावरून मी चालत राहते. प्रत्येक ओळ म्हणजे एक पाऊल आणि प्रत्येक पुस्तक म्हणजे एक थांबा.

'बोल बरवा' मध्ये माझ्या शब्दांचा बाल्यकाल आहे. त्या कवितांमध्ये निरागसता आहे, सहजता आहे.

'रसिकवरा' मध्ये वाचकांनी मला ओळखायला सुरुवात केली आणि मी त्यांना.

'अनुबंध' म्हणजे नात्यांच्या गुंफणीतून उमटलेली अर्थपूर्णता.

'हृदयतरंग' म्हणजे अंतर्मनाच्या लहरींवर उमटलेली सौंदर्यदृष्टी.

'प्रतिसाद' मध्ये माझ्या कवितांबरोबर रसिकांचे शब्दही बोलू लागले, तो संग्रह म्हणजे शब्दांचा संवादमंच.

'मनस्विनी', ती म्हणजे आत्मविश्वासाचा, स्त्रीत्वाच्या ओळखीचा आणि संवेदनशीलतेच्या तेजाचा उत्सव.

आणि 'हृदयस्पर्शी' म्हणजे शब्दांच्या स्पर्शातून उमललेलं नातं.

प्रत्येक संग्रहाने मला नवं काही शिकवलं, नवं काही दिलं, आणि मला अधिक 'मी' बनवलं. कविता लिहिताना मी कधी पुरस्कारांचा, प्रसिद्धीचा विचार

केला नाही. मला फक्त हवं होतं, की माझा शब्द कुणाच्या मनात हलकासा स्पर्श करून जावा. तो स्पर्श जर कुणाला जाणवला, तर तीच माझी खरी पारितोषिके आहेत.

या प्रवासात मला जाणवलं, की कविता म्हणजे एक अंतर्गत प्रार्थना. ती कुणाला उद्देशून नसते, ती फक्त अस्तित्वाशी केलेला संवाद असतो. कविता लिहिताना आपण देवाजवळ जातो, पण देव म्हणजे शब्दांचा नव्हे, तर भावनेचा प्रकाश. अनेकदा मला विचारलं गेलं, 'तुमच्या कवितेत इतकं शांततेचं सौंदर्य कसं?' मी त्यांना म्हणते, 'शांतता म्हणजे काही नसणं नव्हे; ती म्हणजे सगळं जाणूनही मौन पाळणं.' त्या मौनातूनच माझ्या कविता जन्म घेतात आणि त्या शब्दांतून पुन्हा मौनाकडे परत जातात.

मी या सर्व संग्रहांकडे पाहते तेव्हा असं वाटतं, की या पानांमध्ये मी माझं संपूर्ण आयुष्य लिहिलं आहे. शब्दांमधून वाहणारी माझी ओळख, भावनांमधून उमटणारा काळाचा ठसा, आणि प्रतिक्रियांमधून झळकणारा वाचकाचा स्पर्श. हे सगळं मिळून या प्रवासाचं सौंदर्य घडवतं. माझ्यासाठी साहित्य म्हणजे नातं – कविता आणि रसिकांचं, मन आणि शब्दांचं, विचार आणि अनुभूतीचं. ही नातीच मला पुढे नेतात. आज या टप्प्यावर उभी राहून मी एकच म्हणू शकते, 'मी लिहित राहिले, कारण मी जगत राहिले. आणि जेव्हाही जगण्याचा थकवा आला, तेव्हा शब्दांनी मला पुन्हा उठवलं.'

हे 'मनोगत' म्हणजे माझ्या आतल्या कवयित्रीचा आत्मस्वर आहे. कविता माझ्या श्वासात आहेत आणि रसिकांचा प्रतिसाद माझ्या प्रेरणेत. हा प्रवास अजूनही सुरू आहे, कारण कविता म्हणजे शेवट नाही, ती अमर सुरुवात आहे.

मला वाटते की अनिरुद्ध कवीश्वर यांच्या प्रतिक्रियांचे पुस्तक माझ्या कवितांच्या प्रेमींसाठी एक उपहार असेल.

हा जगातील कदाचित पहिलाच प्रयोग ठरेल, ज्यातून साहित्यक्षेत्रात नवे आयाम प्रस्थापित होतील आणि पुस्तकात कवी, लेखकाबरोबर रसिकदेवतेला स्थान मिळेल.

मला रसिकवरांचे असेच प्रेम सदैव लाभत राहो हीच कामना !

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

प्रस्तावना

हृदयस्पर्शी : शब्दांच्या स्पर्शातून उमललेलं नातं

कविता म्हणजे केवळ शब्दांचा खेळ नव्हे, ती म्हणजे हृदयाचा श्वास. आणि जेव्हा त्या हृदयाच्या श्वासाला वाचकाचा श्वास भिडतो, तेव्हा निर्माण होतो तो 'हृदयस्पर्शी' क्षण. हा काव्यसंग्रह अशा अनेक क्षणांचा संग्रह आहे. ज्यात भावना उमलल्या, विचार फुलले आणि कवयित्री आणि रसिक यांच्या आत्म्यांमध्ये एक नातं बांधलं गेलं.

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांच्या लेखनाचा गाभा म्हणजे संवेदना. त्यांच्या कवितांमध्ये विचारांचं वैभव आहे, पण त्याचबरोबर अनुभवाचं ऊबदारपणाही आहे. त्यांच्या शब्दांत शास्त्राचं परिपक्व ज्ञान आहे, पण मनात कवीमनाची कोमलता. या दोन प्रवाहांचं संगम म्हणजे 'हृदयस्पर्शी'.

एक असा काव्यसंग्रह जो केवळ वाचला जात नाही, तर जगला जातो. कवयित्री म्हणतात, 'कविता मी लिहित नाही, ती माझ्यामधून उमलते.' ही भावना त्यांच्या प्रत्येक ओळीत जाणवते. त्या ओळींमध्ये असतो विचारांचा धागा, भावनांचा सुगंध, आणि मनाच्या खोलवर उमटलेला आवाज. पण या संग्रहाचं वेगळेपण एवढंच नाही, इथे कवयित्रीच्या शब्दांना प्रतिसाद देतात रसिकांचे शब्द. प्रत्येक कवितेनंतर येणारी प्रतिक्रिया म्हणजे जणू त्या कवितेचं आरसपाणी प्रतिबिंब.

'हृदयस्पर्शी' मध्ये कविता आणि प्रतिक्रिया. या दोन घटकांनी मिळून तयार केलेली संवादशृंखला आहे. हा संग्रह म्हणजे एकपक्षीय अभिव्यक्ती नव्हे, तर द्विपक्षीय अनुभव. कवयित्रीचा हृदयस्पर्श वाचकाच्या अंतर्मनाला भिडतो, आणि त्या स्पर्शाची प्रतिक्रिया पुन्हा कवयित्रीच्या मनात परावर्तित होते. या सततच्या

आदानप्रदानातून निर्माण होतं एक अप्रतिम साहित्यजगत; जेथे शब्द आणि भावना एकमेकांच्या आरशात पाहतात.

कविता म्हणजे शब्दांतील नाद, आणि प्रतिक्रिया म्हणजे त्या नादाचा प्रतिध्वनी. एक नादातून दुसरा उमटत राहतो, आणि या गुंफणीतून साकारतं हृदयाचं संगीत. या संग्रहातील प्रत्येक कविता जणू एका हृदयाची धडधड आहे, तर प्रत्येक प्रतिक्रिया म्हणजे त्या धडधडीचा ठेका. दोघांनी मिळून निर्माण केलेली ही लय म्हणजेच, 'हृदयस्पर्शी'.

कवयित्रीच्या कवितांमध्ये एक विलक्षण साधेपणा आहे. त्या शब्दांना अलंकाराची झिलई नाही, पण त्यांच्यात जीवनाचा सुगंध आहे. त्या ओळींमध्ये कृत्रिम भावनांचा गाजावाजा नाही, तर आत्मिक प्रामाणिकपणा आहे. त्या कधी प्रेम बोलतात, कधी विरहाचं मौन, कधी निसर्गाचा नाद, कधी स्त्रीमनाचा संघर्ष, कधी अध्यात्माचा प्रकाश. पण कोणत्याही विषयात, त्या शब्दांचा केंद्रबिंदू 'मनुष्य' आहे. म्हणूनच या कविता सर्वसमावेशक आहेत. त्या प्रत्येक वाचकाच्या अनुभवाला आपलं रूप देतात.

'हृदयस्पर्शी' मध्ये रसिकांच्या प्रतिक्रिया हा एक नवा साहित्यप्रयोग आहे. मराठी कवितेत प्रतिक्रिया कधी असतात, पण त्यांना स्थान दिलं जाणं ही गोष्ट दुर्मीळ. इथे मात्र कवयित्रीने त्या प्रतिक्रियांना कवितेसारखंच आदरानं स्थान दिलं आहे. हा दृष्टिकोन अत्यंत अनोखा आणि हृदयस्पर्शी आहे. कारण तो सांगतो, की कविता म्हणजे केवळ सर्जन नव्हे, तर संवादाचं माध्यम आहे.

कविता जन्म घेते तेव्हा ती एकटी असते, पण वाचक तिला प्रतिसाद देतो तेव्हा ती सामूहिक बनते. त्या प्रतिक्रियांतून कविता नवी ओळख मिळवते. या संग्रहातील प्रत्येक प्रतिक्रिया म्हणजे एक लहानशी कविताच आहे. कधी प्रशंसा, कधी विचार, कधी मौनातील अनुमोदन, तर कधी शब्दात उमटलेलं कौतुक, ही सगळी भावनिक प्रतिध्वनी 'हृदयस्पर्शी'ला बहुरंगी बनवतात.

वाचक आणि कवी यांच्यातील ही अंतर्मनाची देवाणघेवाण साहित्याला नव्या अर्थानं समृद्ध करते. हा संग्रह केवळ काव्यसंग्रह नाही, तर तो एक हृदयसंवादाचा ग्रंथ आहे. कविता म्हणजे सौंदर्याचं दर्शन, पण प्रतिक्रिया म्हणजे त्या सौंदर्याचं अंतरंग. त्या दोन्हींच्या संयोगातून उमलतं संपूर्णत्व. 'हृदयस्पर्शी' मध्ये हे पूर्णत्व जाणवतं.

कवयित्रीच्या प्रत्येक कवितेत विचार आणि अनुभूतीचा संगम आहे, आणि प्रतिक्रियांमधून त्या अनुभूतीला आकार मिळतो. या संग्रहातील भाषाशैलीदेखील उल्लेखनीय आहे. शब्द साधे आहेत, पण भाव गहिरे. कवयित्रीने भाषेचं ओझं टाळलं आहे, म्हणूनच त्या ओळी सहज मनात उतरतात. त्या ओळींमध्ये संस्कृतसदृश लय आहे, पण आधुनिकतेचं भानही आहे. शब्दांच्या निवडीमध्ये विद्वत्तेचा गंध आहे; पण भावनांमध्ये पूर्ण स्त्रीसुलभ नाजूकता आहे.

कविता लिहिणं म्हणजे मनाचं शिल्प घडवणं. आणि प्रत्येक प्रतिक्रिया म्हणजे त्या शिल्पावर उमटलेली वाचकाच्या भावनेची छाया. या छायांची गुंफणच 'हृदयस्पर्शी'ला जीवंत करते. कविता एकतर्फी उच्चार नाही, तर तो एक संवाद आहे, जो केवळ शब्दांनी नव्हे, तर अनुभवांनी बोलतो.

'हृदयस्पर्शी' हा संग्रह वाचताना मनाला जाणवतं, की आपण एखादं पुस्तक नव्हे, तर एक जिवंत नातं वाचत आहोत. कवयित्रीने लिहिलेलं प्रत्येक शब्द हे नातं निर्माण करतो आणि रसिकांच्या प्रतिक्रिया त्या नात्याला अजरामर करतात. ही परस्पर ऊर्मी म्हणजेच साहित्याचं खऱ्या अर्थानं सौंदर्य.

या संग्रहाच्या नावातच सार आहे, हृदयस्पर्शी. शब्दांनी जेव्हा हृदयाला स्पर्श करतो, तेव्हा तो फक्त कवितेचा नव्हे, तर मनुष्यतेचा उत्सव बनतो. त्या उत्सवात कुणी मोठं नाही, कुणी लहान नाही. फक्त भावनांचं अधिराज्य असतं. तेच या संग्रहाचं वैशिष्ट्य आहे.

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांनी संस्कृतसाहित्याचा गाढ अभ्यास केला आहे, पण त्यांच्या कवितेत विद्वत्तेचा गर्व नाही. तिथं आहे तो संवेदनांचा शहाणपणा. त्यांच्या लेखणीतून उमटणारे शब्द शास्त्र आणि श्रद्धा, विचार आणि भाव, ज्ञान आणि करुणा या सगळ्यांचा संगम घडवतात. त्यामुळे त्यांची कविता वाचकाला केवळ आनंद देत नाही, तर आत्मचिंतनालाही प्रवृत्त करते.

'हृदयस्पर्शी' वाचताना आपण जणू आरशासमोर उभे राहतो. त्या आरशात दिसतात आपल्या स्वतःच्या भावना, कधी हसणाऱ्या, कधी ओलसर, कधी विचारात हरवलेल्या. कारण प्रत्येक वाचकाच्या मनात ही कविता आपलं रूप घेते. हीच कवितेची आणि कवयित्रीची खरी यशश्री.

शेवटी एवढंच म्हणावंसं वाटतं, 'हृदयस्पर्शी' हा संग्रह म्हणजे कविता आणि रसिक यांच्या हृदयांचं एकत्रित ठोके. त्या ठोक्यांतून निर्माण होणारी लय म्हणजे

जीवनाचं संगीत. या संगीताची प्रत्येक धून वेगळी, पण सगळ्यांची मूळ भावना एकच, प्रेम, संवेदना, आणि शब्दांचा स्पर्श.

हा संग्रह जतन करण्यासारखा आहे, कारण तो केवळ वाचनाचा नव्हे, तर अनुभवाचा प्रवास आहे. कविता आणि प्रतिक्रिया यांचा हा मिलाफ मराठी साहित्यातील एक नवा अध्याय उघडतो. जिथं शब्द आणि भावना दोघंही एकमेकांचे प्रतिबिंब बनतात.

'हृदयस्पर्शी' म्हणजेच, कवयित्रीच्या अंतःकरणाचा हळवा स्वर आणि वाचकांच्या प्रतिक्रियांचा त्याच स्वराशी मिळालेला प्रतिध्वनी.

श्रीमती. संजीवनी गोळे
डोंबिवली, मुंबई.

अनुक्रमणिका

१) राधेश्याम रंग पावन १५
२) रोज फिदा तुजवरी १६
३) तूच माझी स्वामिनी १८
४) युगायुगांतून भेट सोहळे २०
५) ओढ मनाला मनाची २२
६) जन्म शोधतो मी ग २४
७) उत्साहाची एक लहर मग २६
८) ओढ जांभळी २८
९) सरले मळभ सारे ३०
१०) रात पहिली मोगऱ्याची ३२
११) रम्य माझी वाट
थोडी तू करावी ३४
१२) प्रेम लाभताच स्वर्ग ३६
१३) धुन माझी जी अधुरी ३८
१४) गूज आपुले पाऊस होणे ४०
१५) मीही नव्याने तुला रोज भेटे ४२
१६) जपेन तुजला, तुज प्रीतीला ४३
१७) सखे, तुज पाहता.... ४४
१८) असा दे किनारा ४६
१९) मुठीत काळाला धरलं ४८
२०) मन सुंदर तर विश्वची सुंदर ४९
२१) दे दिलासा रे मना ५०
२२) पदर अमूल्य ग किमतीला ५२
२३) ऐक एवढे बोल मैत्रीचे ५४
२४) तुझ्या हास्याने
हसली ओंजळ ५६
२५) शर्वरी गोड ५८
२६) स्वच्छ नदीच्या काठी ६०
२७) कृष्ण होई तोषवीता ६२
२८) क्षणातुन प्रीत ओघळते ६३
२९) याच डोळ्यांनी
जपावे दिव्य लेणे ६४
३०) मुक्त मी ६६
३१) काय सांगावे नभाला
रंग आले ६७
३२) भेट अर्थ देते ६८
३३) रोज नव्याने पुन्हा उगवणे ७०
३४) त्या हृदयाने हे हृदयही चिंब ७१
३५) नेहमीच राहतील बहर ऋतूंचे ७२
३६) तुझी वाट मी पाहत पाहत ७४
३७) का ...? कुणास ठाऊक ७५
३८) तुझे माझे जुळताना ७६
३९) मैतरीण भरतीया
जीवाची पोकळी ७८
४०) पाचू सुरावळ उमटून जावी ८०
४१) हृदय केवढे श्रीमंत ८२
४२) गंधकोशी कोरलेले
ध्यास माझे ८४
४३) गहिरे दुःख ते माझे ८६
४४) स्वर मधून किणकिण ८७
४५) असे वाटते जन्म वहावा ८८
४६) जीव लावतो इतका सखी ग ९०
४७) जरी पर्ण मी होईन सखये ९२
४८) मी तुझाच होऊन जातो ९३
४९) उमलून रोज यावे ९४
५०) कर एकदाच प्रेम ९६
५१) प्रीतकुसुमांचा सडा ९८
५२) चला रंगू या निज रंगातून १००

५३) राजस जवळी येईल १०२
५४) घ्यावी सोनेरी सकाळ १०४
५५) रंग असे कोणते १०६
५६) गेला सुटून अवचित १०७
५७) असे मीलन देखणे १०८
५८) रानोमाळी फुलल्या ओळी ११०
५९) या प्रेमाची अलौकिक भक्ती ११२
६०) तुला निरखून पाहू दे ११३
६१) जणु भाव हे अव्यक्त ११४
६२) ये ये राणी प्रीत दालनी ११६
६३) जुईली जुईली ११८
६४) ठेवा सांभाळून निज ह्रदया १२०
६५) मना सांग वेड्या
तुला काय झाले १२२
६६) तुझ्या संगतीने १२४
६७) समांतर रेषा झालेल्या १२६
६८) श्याम सुंदर सावळ्या
तुज ध्यान व्हावे १२८
६९) सुकुमार सुमन वेड्या १३०
७०) त्या निर्मात्या सादर पहावे १३२

(१)
राधेश्याम रंग पावन

तुझ्याच रंगामध्ये रंगून
राधा मिसळते श्रीरंगा
तुझ्याच प्रीतीचा रंग लागतो
रोज राधेच्या अंगा

किती कोणते रंग सांगू मी
मज माहीत तू रंगा
रंग सावळा सखोल प्रीती
राधेश्याम नीट संगा

अवकाशातून उधळूत जातो
दिनमणी रंग सुनहरे
निशापती दे रंग चंदेरी
पसरून अलगद सारे

अंग उषेचे रंगीत रोजची
रोज रंगाळते राधा
अन्य न काही माहीत तिजला
रिवाज रंगीत साधा

डोळ्यांमध्ये रंग मुरारी
अंतःकरणी मोहन
स्वप्नं सारे हे दामोदराचे
कृष्ण राधेचे जीवन

जिकडेतिकडे आसमंती मज
रंग तुझाच रे दिसतो
साऱ्या साऱ्या रंगांमधुनी
मिश्किल श्रीहरी हसतो

अशी खेळली राधा होळी
रंग जडविले मनभावन
देह उरो वा संपून जावो
राधेश्याम रंग पावन

दि.१७/०३/२०२२
सकाळी ०७.५७ वा.

तुम्ही अतिशय संवेदनशील आहात. त्यामुळे थेट हृदयाला साद घालता येते.

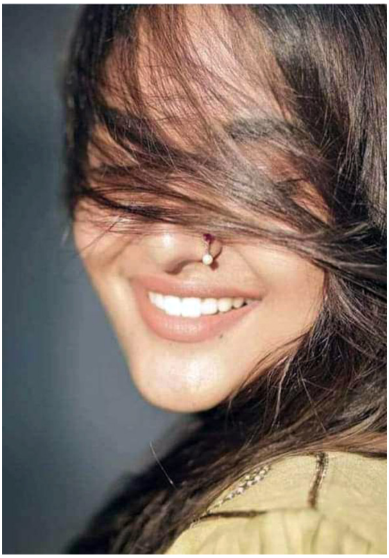

(२)
रोज फिदा तुजवरी

नको झाकू ग मुखडा सुंदर
सावर केसांना
हुळहुळणाऱ्या बटा दिलावर
काढती रेषांना

त्या रेषांचे चित्र वेगळे
प्रीत रेशमाची
रेशीमधागे विनंती कुंतले
गुंतून जाण्याची

स्पर्श करुनी मी दूर सारू का
थरथर सर्वांगी
आत झाकले नयन दोन ते
स्वप्नं सुवर्णांगी

दुरून पाहतो थिजून जातो
ऊब दिलावरती
स्पर्श चेतवती कणाकणाला
प्रणया ये भरती

गाजविशी हुकूमत मजवरी तू
तरीही आढेवेढे
घायाळ पुरा मी झालो तरीही
कळते ना तुज वेडे

पुन्हा पुन्हा मज आठवतो तो
तुझा मधुर चेहरा
समीप येता सदा लाजूनी
होतो गोरामोरा

स्वर्गसुखाचे दान मिळाले
मरतो तुझ्यावरी
रोज वेगळी भासे मज तू
रोज फिदा तुजवरी
हा बंदा ,रोज फिदा तुजवरी

दि.०८/०१/२२

'रोज फिदा तुजवरी
हा बंदा, रोज फिदा तुजवरी'

खरोखर स्त्रीचं सौंदर्य पुरुषाला भुलवते. रोज सुंदर नवनवीन तरुणी पाहताच लुब्ध न होणारा पुरुषच नव्हे. याचा अर्थ तो काल पाहिलेल्या तरुणीला विसरतो असं नव्हे. तीच तरुणी सुस्नात, ताजी फुलं माळून समोर आली तरी त्याची नजर खिळते. दैवी योजना आहे. रसिक पणे आस्वाद घेणारं मन प्रसन्नतेनी भरलेलं असतं.

या रेशमी केशसांभारा आड जाणवताहेत दडलेल्या तारुण्य सुलभ भावना...

भव्य कपाळ, टिकली, धनुष्याकार भिवया, कमलनयन, सरळ नासिका, नाजूक नथनी, शुभ्र दंतकळ्या, दळदार अधर, त्याखाली पुसटसा तीळ, वळणदार हनुवटी, नितळ कांती आणि मिश्कील स्मितहास्य...

सुरेख पोत असलेल्या कापडाचे दर्जेदार खमीझ, त्याची रंगसंगती आणि नाजूक कलाकुसर यावरून अंदाज बांधता येतो की, सुखवस्तू घरातील मुग्धा असावी.

या मुलीला मुक्तपणे व्यक्त व्हायला खूप आवडतं असावं.

(३)
तूच माझी स्वामिनी

काय रेखीसी सांग प्रिये तू
संदेश तुज हाती
लेखणी गुलाब होता आणिक
प्रीत गुलाबाची

इच्छुक आहे उतावीळ म्हण
हृदया तव वाचण्या
आज ठरविले तू तुज मन हे
कागदी उतरविण्या

सुहास्य वदनी विलसत आहे
भाग्य माझे उजळो
वाट पाहतो ती कबुली तू
शब्दातून देवो

जीव खालीवर होतो वेडा
सैरभैर केवढा
नयनांमध्ये झळकत होता
प्रीतगंध केवडा

आज पत्र तू लिहून मजवरी
किती करीशी उपकार
आसुसलेल्या जीवास माझ्या
जन्माचा आधार

साथ मिळो मज सदैव सुंदर
तू कांता कामिनी
होशील का ग साथीसंगिनी
तूच माझी स्वामिनी

दि.१०/०१/२२

जीव खालीवर होतो वेडा
सैरभैर केवढा
मनामध्ये झळकत होता
प्रीतगंध केवडा
सुंदर !

केवड्याचा गंध खरंच खूप धुंद करणारा असतो. उगाच नाही नाग वेटोळे घालून बसत. मी केल्याचं बन पाहिलंय. जिवंत केवड्याचा दरवळ खूप दूरवरून जाणवतो. संमोहित झाल्यासारखा मनुष्य त्याचा माग काढतो. शिवमंदिरांच्या आसपास नेहमी केवडा आढळतो. कोकणात एका कड्याच्या काठावर कर्हाटेश्वराचे मंदिर आहे. तेथून समुद्र थेट दोनशे फूट खोल आहे. पूर्वी तिथे केवड्याचं मोठं बन होतं. पण आता जिंदालची फॅक्टरी आली अन् ते नष्ट केलं गेलं. भारतातील निसर्गाचे असे दुर्मिळ वैभव नष्ट होत चालल्याचे दुःख वाटते.

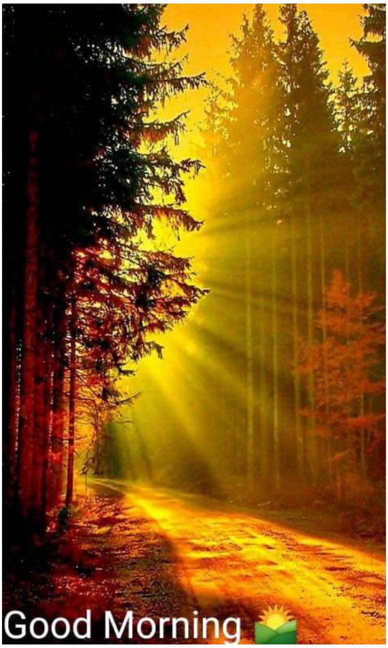

(४)
युगायुगांतून भेट सोहळे

उन्हे दिवाळी सोनझळाळी
तेज सांडले भल्या सकाळी
वसुंधरेच्या अंगावरती
हळद लागली पिवळी पिवळी

आली आली हळद वरून ही
नवरदेवाची उष्टावलेली
स्वप्नं हरिद्रा तनुवर सांडे
युगंधरा सोहळ्यात लाजली

ती फुललेली जणू मनाने
वृक्षवल्लीची हिरवी वसने
दिली नभाने कांचन दुलई
प्रियेस आपुल्या झाकून नेणे

सौंदर्यावर तिच्या भाळला
नभराजाही सुंदर सजला
विद्युल्लतेच्या मुंडावळी अन
तेज चमकता वेशही धरला

चमचम चमचम करीत चांदण्या
करा हाती घेऊन करवल्या
पृथ्वीवरती वेली साऱ्या
सख्या नवरीच्या हरखून गेल्या

अंतरपाट धुक्याचा धरला
मंगलाष्टकांचा स्वर घुमला
पक्षी कूजन मधुर मधुरतम
धरेस प्रीतीने शहारा फुलाला

अशा सकाळी मंद सोनाळी
विवाह होऊन दोघे रमले
सुवर्णतेजाच्या अक्षत आणिक
स्वर्ग धरेवर मोद उमटले

नजरेला नजरेत भेटले
आकाशाचे पांगची फिटले
अशा गोड नाजूक क्षणांना
लाजून वधूने नयनची मिटले

साक्षी होऊन मांडवातले
वऱ्हाडी लगबग करू लागले
या दोघांच्या सोबत टिपण्या
क्षणचित्रांना धावू लागले

जोडी जमली जन्मोजन्मीची
युगायुगांतून भेट सोहळे
असे देखणे विवाह सृष्टीत
मनास भुलवून जाती न कळे

दि.१२/०१/२२

तुमच्या कल्पनांची भरारी उत्तुंग आहे. त्याला स्वनातीत पंखांची जोडी आहे.

(५)
ओढ मनाला मनाची

ओढ मनाला मनाची
वाट पाहते कुणाची
जुळल्या जर तारा तर
सुरसरगम ही गाण्याची

कधी भेटते कोणी
नुसतेच बोलणे वरवर
नसते किनार भावनांची
ओढ मनाला मनाची

वरपांगी रूप असो वा
वरवरचे त्रोटक पाहणे
सुनी पेटी काळजाची
ओढ मनाला मनाची

क्षणात कधी जुळणारी
नाती जन्मभराची
कधी जन्म गेला तरी व्यर्थ
ओढ मनाला मनाची

एक सुंदर तलम हृदय जर
संपत्ती सारी फिकी बघ
माणूस असा शोधण्याची
ओढ मनाला मनाची

दि.२०/०१/२०२२

हो खरंच. मन मोठं विलक्षण रसायन आहे. कधी काय करायला लावेल सांगता येत नाही. ओढ लावते, हुरहूर लावते; पण नेमकी कशाची ते ही पुष्कळ वेळा कळत नाही. अस्वस्थता, बेचैनी, आपुलकी, आस्था अन् खुशी सर्व भावनांचा कल्लोळ एकाचवेळी माजतो. मनुष्य भिन होऊन जातो, लय शोधत राहतो एक अनामिक नाद भुरळ घालत असतो.

एक सुंदर तलम हृदय जर
संपत्ती सारी फिकी बघ
माणूस असा शोधण्याची
ओढ मनाला मनाची
वा वा सुंदर
भावजीवन समृध्द करणारा विचार.

(६)
जन्म शोधतो मी ग

किती फिक्या बघ पडती साऱ्या
वृद्धत्वाच्या रेषा
किती हासरी विलसून जाते
ओठी हास्याची रेखा

प्रेमाला ना बंध वयाचे
वय जरी वाढले कितीही
पवित्र प्रेमा नसते काळाची
अथवा कशाची भीती ही

जन्मभरीची साथ लाभते
साथ मिळेल जर आता
शब्देविण संवाद होऊनी
सूर भावना होता

नजर बोलते आताशी आपुली
समाधानाची भाषा
चित्रकारही शोधत असतो
अशी सुखाची रेखा

जरीही सदैव वरती दृष्टीने
पाहत गेलो तरी मी
तू मला शिकविले नजर झुकवणे
हारच नसते नेहमी

तुझ्या ह्या झुकल्या नयनांमध्ये
जन्म शोधतो मी ग
मीच गवसलो मला हा आणिक
कायम तुझाच मी ग

असे सोबती जगलो सुंदर
जीवन लोभसवाणे
मरण येऊ दे असेच सोबत
संगत दोघे जाणे

दि.२४/०१/२०२२

चित्रांना बोलतं करण्याचं आणि नेमक्या शब्दातून मांडण्याचं सामर्थ्य तुमच्या कवितांचे सारं आहे. जीवन नवरसांनी युक्त आहे. पाच ज्ञानेंद्रिये, सतत कल्पना करणारं मन हे भगवंतांनी पृथ्वीवरील कालावधी सुकर व्हावा यासाठी दिलेली तंत्र आहेत. शरीर हे उच्चप्रतिचे मोबाईल यंत्र आहे.

आपण या यंत्राचे आधीन झालो आहोत. तेच आपलं विश्व झालंय. मूळ चिदानंद स्वरूप झाकल्या गेल्या मुळे आपण चित्रपट पहाता पहाता स्वतःला त्याचाच भाग समजू लागलो आहोत . ती दु:खाची पहिली जाणीव. आता आम्हाला दु:खाची सवय झाली आहे. एक अविभाज्य घटक समजू लागलो आहोत.

मन जिथे जिथे गुंतून पडलं तिथे तिथे भावनांचा एकच कल्लोळ होतो.

तुम्हाला या भावनांच्या कोलाहलाचे चित्र सहजरित्या उघड करता येतं.

विचारवंताला वैचारिक शक्ती हा एकप्रकारे शाप आहे अन् वरदान ही आहे.

स्पंद ही शिवाची ऊर्जाशक्ती अविरत प्रसव पावते आणि निरनिराळ्या प्रकारची स्पंदने हा त्या ऊर्जेचा परिणाम आहे. नाद, शब्द आणि त्यातून निर्माण होणारी शब्दसृष्टी म्हणजे त्या ऊर्जेतून प्रसारीत होणारा कल्पनाविलास. ते व्यक्त स्वरूप.

शब्दसृष्टी उभी करण्याची क्षमता म्हणजे एकप्रकारची सिध्दी. तुम्हाला माँ सरस्वती कडून प्राप्त झाली आहे.

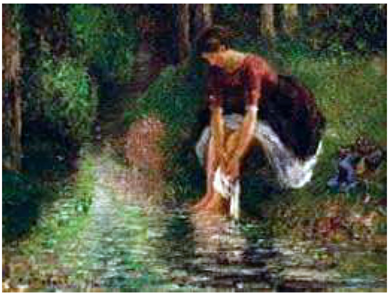

(७)
उत्साहाची एक लहर मग

खळखळ खळखळ झरा वाहतो
झुळझुळणारे पाणी
पाय बुडवुनी शीतल स्पर्शी
थंडाव्याची कहाणी

किती असावे थकले जरीही
किंचित जळी बुडावे
थकव्याने शिणव्याने सहजी
विरुनी उंच उडावे

उत्साहाची एक लहर मग
मनात उसळून येईल
निसर्ग सुंदर भाव गूढ ते
मंथन घुसळून होईल

उगा फिरावे असे एकटे
रम्य निवांत स्थळी
अलगद पहावे आपुले हसरे
प्रतिबिंब हे जळी

गूजगोष्टी मग चालू द्याव्या
खुलास दिल खोलून
शब्देविण बघ कितीक द्याव्या
खोल भावना बोलून

दि.२८/०३ /२०२२
०७.२६ वा.

किती छान पेंटिंग आणि त्याला जिवंत करणारी तुमची कविता. मन लगेच त्या ओढ्यापाशी पाण्यात पाय बुडवून बसलंय, यायलाच तयार नाही, रमलंय तिथेच.

तुम्ही अतिशय संवेदनशील आहात त्यामुळे थेट हृदयाला साद घालता येते.

(८)
ओढ जांभळी

झाडे जांभळी, पाने जांभळी
फुले जांभळी, रात जांभळी

भुईवर पसरून, दुलई जांभळी
चंद्र प्रकाशी, चांदणी जांभळी

लळा जांभळा, मळा जांभळा
पौर्णिमेतला चंद्र जांभळा

तेज जांभळे, स्वप्नं जांभळे
स्पर्श जांभळे, जळही जांभळे

जांभूळ गोष्टी ऽऽऽ, वेळाही जांभळ्या
जांभुळबनी ऽऽऽ, प्रीतकथा जांभळ्या

रंग कोणते, सांग प्रीतीचे
हास्य रतीचे, बघ ना जांभळे

मदन जांभळा, बाण जांभळे
जाळे जांभळे, कोडेही जांभळे

अंगावरती, रंग जांभळा
मनात माझ्या, संग जांभळा

रीत जांभळी, प्रीत जांभळी
जांभळ्यातली, ओढ जांभळी

दि.०६/०४/२०२२
सकाळी ०८.२६ वा.

गुलाबी रसिकतेला अच्छादून किंचित गर्द झालेले गाभुळलेले जांभूळ, पोक्त, रसदार, समृध्द अन् आपुलकीने दाटलेले, अनवट आस्थेचे, परिपक्व प्रेमाचे प्रतीक वा वा... सुंदर कल्पना.

कधी कधी कविता अपेक्षित असलेल्या अर्थाहून भिन्न परंतु अतिशय मोहक रुपात एखादी व्यक्ती समोर उभी करते तेव्हा त्या कवितेला भरजरी साज चढवला सारखे वाटते.

मनमनांतील सौंदर्याच्या कल्पनांना ही एक अद्भूत सुगंध असतो. खिळवून ठेवणारा.

(९)
सरले मळभ सारे

सरले मळभ सारे
आभाळ मोकळे झालीेी
मन सापडेना मजला
कोठे गहाळ झालीेी

त्याला सवय दुःखाची
पसाऱ्यात रमणारे ते
स्वच्छ मोकळा श्वास
ना झेपणारे त्या ते

सावर मना सावर रे
हे सुखद चांदणे आहे
तुज रात्र काळोखी ठाऊक
परि तेज नव्याने पाहे

मज आत हुंदके देऊन
तू थकला असशील वेड्या
त्या दुःखाच्या तुजपायी
माझ्यासम असतील बेड्या

चल तुटले साखळदंड
नवमार्ग खुलुनीया आले
चमचमत्या चांदण्यांनी
आकाश भरुनी गेले

भोगले जे सारे सारे
ती रात्र अमावस होती
बघ पूर्ण चंद्रमा आला
आपसुक तुझिया हाती

दि.०५/०३/२०२२

मन सापडेना मजला

कोठे गहाळ झाले

मनाच्या विविध अनुभव देणाऱ्या अवस्था टिपण्याचे तुमचे शब्दसामर्थ्य अद्भूत आहे. मानवी भावभावनांचा कल्लोळ, इंद्रियांचे आकर्षण विषय, विचारवैभव या सर्वातून निर्माण होणारे अंतर्विरोधांना सोपं करून हुबेहूब वर्णन करण्याची तुमची शैली वैशिष्ट्यपूर्ण आहे. तुमच्या प्रतिभेस नमन.

(१०)
रात पहिली मोगऱ्याची

लाजलेला चांदवा
आडून पानी दडलेला
मोहिनी निशाराणी पाहूनी
तो गुलाबी जाहला

चेहरा त्याचा उजळला
नयनी तेजही चमकले
चांदण्यांनी त्यास पाहून
लुकलुकणे सोडले

आज पहिली रात जणू ती
चांदव्याची मांडली
ती सखी त्याचीच पाहुनी
पुनव लाजून सांडली

चांदण्याचा दूर करुनी
पडदा तो भांबावला
कधी नव्हे तो चंद्र वर हा
उंबऱ्यातच थांबला

ती निशाराणी गुलाबी
लाजलाजुनी जाहली
रात पहिली मोगऱ्याची
एकमेका वाहिली

दि.०३/०४/२०२२
सकाळी ०७.२३ वा.

वाह रसिकांसाठी मेजवानी...

मोगरा म्हटलं की सुगंध मनांत भिनतो, धुंद करतो आणि त्यात चांदरात असली तर मोहात न पडणारा विरळाच. चंद्र म्हणजे मूर्तिमंत प्रीतीचा मारवा अन् स्पर्शसुखाचा गारवा.

कधी नव्हे तो चंद्र वर हा

उंबऱ्यातच थांबला

भांबावलेला चंद्र ही कल्पनाच समोर असलेल्या नितांत सुंदर निशेची जाणीव करून देणारा. काळ्याभोर डोळ्यांमध्ये गुंगून टाकणारी, अस्तित्व विसरायला लावणारी, विस्मयकारी भूल.

वा वा अप्रतिम कविकल्पना, सुंदर फार सुंदर.

(११)
रम्य माझी वाट थोडी तू करावी

गारव्याचा गुच्छ कोणी पेरलेला
रंग त्याचा लाल सारा कोरलेला
पाकळ्या की गंधवेड्या त्या पखाली
चित्र डोळ्याला हवाही गार घाली

ग्रीष्मदाहाची मुजोरी वाढलेली
या धरेने कोंबबीजे गाढलेली
त्रस्त तीही केवढी चिंता तियेला
का शहारा गूलमोहोरास आला

अंगअंगी रंग त्याच्या सांडलेला
खेळ त्याने सुंदराचा मांडलेला
ऊन तो झेलूनही सांगा निराळा
थंड त्याने मुग्ध केलेल्या ग ज्वाळा

मार्ग थोडा मोहुनी जो थांबलेला
सावलीचा मेघ काळा रांगलेला
त्या तिथे तो ताप आगी ओकणारा
हा इथे तो ताप अंगी शोषणारा

हो कधी माझ्या मनीचा गारवा तू
मोहराच्या पाकळ्यांचा मारवा तू
मी कसे सांगू किती रे ताप सारे
तू झुळूकींचा सखा हो चांगला रे

रम्य माझी वाट थोडी तू करावी
सावलीची साथ माझ्या तू धरावी
मी कशाला घाबरावे काळज्यांना
मोहराची थंड काया पांघरावी

दि.१९/०५/२०२२
सकाळी ०९.४७ वा.

गुलमोहरानी केली तशी रम्य वाट करणारा-री सखा - सखी मिळाली तर सहजीवनात सुगंध दरवळतो. निसर्गाच्या सान्निध्यात राहताना, वावरताना मन आपसूकच प्रसन्न असते, तसंच माणसं खोटीवपणा सोडून आपल्या नैसर्गिक भावभावना व्यक्त करतील तर जीवन अधिक समृद्ध होईल.

अशी व्यक्ती भेटली की कितीही लांब अथवा अवघड, अडचणींचा प्रवास असला तरी तो सुकर वाटतो. काळ भराभर पुढे सरकतो. प्रत्येकाच्या आयुष्यात असा मोहरलेला वृक्ष असावा.

(१२)
प्रेम लाभताच स्वर्ग

सुंदराचे रूप देवा
देवरूप होत जाई
नंदादीप सांजवेळी
सांजवेळी भक्त गाई

गाय गोठयात परते
परते ती वासराला
जाय चाटत मायेने
माया ओसरे डोळ्याला

कणकण भरलेला
भरलेला कोना कोना
माय मायेची ती खाण
खाण भाग्याचीच हो ना

लेकरात तिचा जीव
जीव वात्सल्य भरला
तिचे किती उपकार
उपकारे पुरलेला

नाही नातीगोती काही
काहीजण सांधलेले
रक्तसंबंध नसता
नसताच बांधलेले

जिवाभावाचं हे कोणी
कोणी येताच जीवनी
मन वसंतात जाई
जाई जुई खुले मनी

प्रेम जगण्यात आलं
आलं संजीवन झालं
नवं अंकुर फुटून
फुटूनिया वाढलेलं

प्रेम आधार भक्तीचा
भक्तीचा नि वात्सल्याचा
हृदयात खुललेल्या
खुललेल्या वसंताचा

प्रेम जिव्हाळा नि माया
माया आपुलकी झेला
प्रेम धागा विणलेला
विणलेला रम्य शेला

प्रेम लाभताच स्वर्ग
स्वर्ग जणू लाभलेला
भुईवर प्रेमवृक्ष
प्रेमवृक्ष वाढलेला

असो कोणतेही नाते
ना ते नाते ठरलेले
प्रेम ओलावा असू दे
असू दे ते भारलेले

दि.२२/०६/२०२२
सकाळी ०७.१६ वा.

आस्था, प्रेम, ओलावा एक अनोखी पुँजी मनाला उभारी देत हळूहळू फुलवणारी.

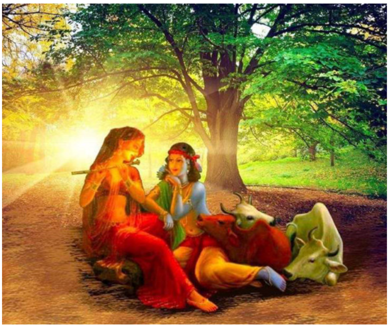

(१३)
धुन माझी जी अधुरी

कुंजवनी राधिके ग छेड बासुरी
धुन माझी जी अधुरी, कर ना तू पुरी ।।
राधे, कर ना तू पुरी ।।धृ।।

जीव जीव मजवरी ग, असती विसंबीले
मी माझ्या राधेसंग, क्षणा थांबवीले
नाद एक उमटतो राधेश्याम उरी...
धुन माझी जी अधुरी, कर ना तू पुरी ।।
राधे, कर ना तू पुरी ।।१।।

सांज जरा टेकलेली, बघ क्षितिजावरी
प्रीत तुझी हृदयी माझ्या भरली पुरेपुरी
संवाद हे आकारती, शब्द मूक जरी
धुन माझी जी अधुरी, कर ना तू पुरी ।।
राधे, कर ना तू पुरी ।।२।।

काय तत्त्व राऽऽधा ही, का बुडतो हरी
मी अनादी अन अनंत, सांगे वैखरी
कोण मीच विसरू होते, प्रिये खरोखरी
धुन माझी जी अधुरी, कर ना तू पुरी ।।
राधे, कर ना तू पुरी ।।३।।

मी अपूर्ण, नाही पूर्ण, तुजविण राधे
राधेविण श्याम नाही, सूत्र हे साधे
तुजसम नाही समर्पण, तूच कापुरी
धुन माझी जी अधुरी, कर ना तू पुरी ।।
राधे, कर ना तू पुरी ।।४।।

दि.०४/०७/२०२२
रात्री ०८.४२ वा.

चित्र वैशिष्ट्यपूर्ण आहे. बांसरी राधेच्या ओठी आहे अन् कृष्ण अचंबीत नजरेनी पहात आहे. कवितेत सर्व मनातले भाव उतरवण्याची तुमची शैली ही तशीच वैशिष्ट्यपूर्ण आहे.

प्रत्यक्ष भगवान श्रीक्ष्णाला ह्दयी आस लागावी असे निर्मळ समर्पण केवळ राधा, मीराच साधू शकतात. किंबहुना एखादी स्त्री च साधू शकते. तेवढी तन्मयता आणि ह्दयाची विशालता स्त्री मधेच असते.

(१४)
गूज आपुले पाऊस होणे

ओल्या चिंब तुझ्या हाका त्या
मनास माझ्या करिती चिंब
तू भिजलेली निथळ चांदणी
हृदयी प्रीतीचे फुलले बिंब

केशकुंतले थेंब झाडीती
कंकण ओले राग छेडीती
कर्णफुले ओथंबून लोलक
मोत्यांची बरसातही करिती

वस्त्रावरती नदी उतावीळ
जणू सागरासाठी वहाते
मेघांचे ते दान घेऊनी
वर्षाराणी भुईवर येते

त्या अधरांवर थेंब दवाचे
मनास माझ्या उलथून देती
किती राखिले मर्यादेने
सीमा उल्लंघून ते जाती

अशा पावसाळ्यातील सखये
तुझे मुक्त ते भिजून नाचणे
ओल्या ओल्या प्राजक्ताच्या
गंधाला श्वासातून वेचणे

तुझ्या ओलसर घट्ट मिठीतुन
कधी न मी बघ विलग हा व्हावा
तुझ्याच सोबत पाऊस वेडा
वेडा हा तव प्रियकर व्हावा

चार मास भारावून जाणे
पावसातले ओले गाणे
तू मी दोघे आणिक पाऊस
गूज आपुले पाऊस होणे

दि.०६/०७/२०२२
सकाळी १०.४४ वा.

ओलेत्या स्त्री चे सौंदर्य वर्णन करताना, प्रणयाची परिभाषा सहज शब्दांमधे कुठे ही अश्लीलता न येऊ देता, आस लावणारी कशी असावी हे अभिजात काव्यसंपदेचे लक्षण आहे.

मुळात पाऊस हा जीवाला ओढ लावणारा, हुरहूर निर्माण करणारा एकप्रकारची अस्वस्थता पैदा करणारा असतो. पहिल्या पावसात देहभान विसरून ओलेचिंब होताना मन स्वतःच आनंदमय झालेले असते. सर्व सृष्टीच सृजनाची अद्‌भुत नांदी मिरवीत हिरवीगार झालेली असते. त्याचा तो उन्माद ओलेत्या नवतरुणीचा शृंगार बनून ओढ लावतो. तुम्ही निसर्गकन्या आहात, चालता चालता तो तुमच्याशी अविरत संवाद साधतो.

(१५)
मीही नव्याने तुला रोज भेटे

उगा ही सतावे तुझी याद मजला
उगा ऐकू येई तुझा नाद मजला

तुझे माझ्या भवती असे रेंगाळणे
तुझे ते मला रोखुनी न्याहाळणे

तुझे स्पर्श माझ्या मनी नांदतात
तुझे मनसुभे कामना (का मना)सांगतात

तुझे माझ्यापाशी उर्गीी घुटमळणे
मला ते तुझे चोरबघणेही कळणे

डोळ्यातले भाव माझे समजणे
तुला गीत माझे असे हे उमजणे

मीही नव्याने तुला रोज भेटे
तुझे स्वप्नं माझ्या नयनात दाटे

असे एकरूपी दोघेही होणे
असे एकमेकात विरघळू जाणे

दि.१५/०७/२०२२
रात्री १०.१३ वा.

'रोज नव्याने भेटणे'

किती सुंदर कल्पना. खरंच असंच स्वतःला ही रोज नव्यानी भेटता आलं पाहिजे. तेवढी उत्सुकता, निरागसता, उत्साह हवा.

(१६)

जपेन तुजला, तुज प्रीतीला

अंतिम शब्द तुझाच असेल हे
वचन प्रेमाचे घे माझे
निर्णय जे ही असतील ते मी
स्वीकारेल हेच प्रेम माझे

आदर राखीन भावनांचा तुज
तुलाच सखी सचिवा मानीन
तुझ्याचसाठी सुखे निरंतर
पायावरती सुखे आणीन

जपेन तुजला,तुज प्रीतीला
सहजीवन आपुले फुलवीन मी
आनंदाने तुला प्रियतमे
बाहू झुल्यावर झुलवीन मी

तुझ्या पावलांवरती पाऊल
टाकीत चालणे मज मंजूर
अनुगमनाने तुझ्या पाठीशी
खंबीर राहणे मज मंजूर

नजरेमधल्या तुझ्या खुणांना
सहजी ओळखून वागेन मी
दिल्या घेतल्या त्या वचनांना
स्वप्नातही प्रिये जागेन मी

दि.०६/०७/२०२२
रात्री ११.०० वा.

वचनांचा महापूर

शृंगाररसापुढे समर्पणाची भाषा ...

प्रत्यक्ष जीवनात वचनबध्दता पाळणारे पुरुष फार क्वचित भेटतात.

सृष्टी शृंगार रस प्रधान असली तरी मानवी जीवन खूप iff and buts वर तणावात राहते. त्यात जो पुरुष हळुवारपणे स्त्री ला खुलवू शकतो तो मित्र.

पती-पत्नी मित्र होऊ शकत नाहीत.

(१७)
सखे, तुज पाहता....

सखे , तुज पाहता निरखुनी, जीव वेडावतो
साथीला पावसाळा, शीळही घालतो

ते तुझेऽऽ केस कुरळे मोकळे, जीव गुंतून जातो
अर्ध उघडल्या त्या ओठांतुन, शब्द अडकून राहतो

कानातलेही डोकावती बघ, वाकून बघण्या तुला
स्पर्श गालाचा त्यांना होता, झुलून जाती झुला

ती डोळ्यातील धार काजळी, मेघांना भुलवीते
दाट पापणी मज आशेला, हिंदोळे झुलवीते

तुज भुवयीच्या रम्य कमानी, इंद्रधनू भासती
चंद्र सूर्यही बिंदी होऊन, भाळावर हासती

सखे पाहता तुला पुन्हा मी, युवा नवा होत जाई
तुला भेटण्यासाठी मनातुन, जागे पुन्हा नवलाई
जागे पुन्हा नवलाई...

दि.१४/०७/२०२२
सायं ०६.५७ वा.

कवितेतून भावना व्यक्त करण्यासाठी तुमच्याकडे शब्दांची विपुलता आहे.

स्त्री ही पुरुषांसाठी कायम आकर्षण केंद्र असावी ही निसर्गाचीच योजना आहे.

नित्यनूतन शृंगार करणारी, उत्तम पेहराव करणारी, ठाशीव बांध्याची अन् विद्वत्तापूर्ण वाणी असणारी, कलाकुसर, गायन-वादन-नृत्य कलेमध्ये प्रवीण, काव्य -विनोद- शास्त्र यामधे ही रमणारी उत्तम जाण असणारी, हळुवार तरी ही वेळ प्रसंगी कठोर होणारी अशा जीवनाच्या सर्व अंगांना स्पर्श करणारी यापैकी सगळे किंवा काही गुण असणारी कायम आकर्षित करते.

काळी का गोरी यापेक्षा स्मित हास्य ओठांवर मिरवणारी स्त्री पुरुषांना ओढ लावते. डोळे, भुवया, ओठ, गाल, केस प्रथमदर्शनी सौंदर्य असले तरी ज्ञानपूर्ण वाणी मनावर राज्य करते. तुम्ही पुरुषांच्या दृष्टीकोनातून वर्णन करू शकता, कल्पनाशक्तीला दाद द्यायला हवी.

आजच्या आधुनिक युगात स्त्री ला ही स्वतःला व्यक्त करण्याचं, होण्याचं, आवडी-निवडी जपण्याचं स्वातंत्र्य आहे. कधी स्त्री च्या भूमिकेतून पुरुषांना पाहिलंय का?

(१८)
असा दे किनारा

असा आसवांचा मला हा सहारा
नदी जीवनाची तिला ना किनारा

उसळतात लाटा नि विरतातही त्या
खुणा पावलांच्याही पुसतातही त्या

किती नावा गेल्या सहज पैलतीरा
मला तीर माझा न गवसे अधीरा

उगा वाहणे वाहणे वाहणे मी
उगा पाहणे वाट मी पाहणे मी

कशाची दरी खोल ही अंतरात
घुमे साद कोणाची हृद् मंदिरात

तिथे देव पाषाण होऊन राहे
झिजणे मला नित्य झिजणेची आहे

असा दे किनारा मला भेटणारा
असा दे कुणी माझा मज वाटणारा

दि.१५/०७ २०२२
रात्री ०८.४६ वा.

किती सहज अन् ओघवतं मांडता येतं तुम्हाला

नदी बेभान असते. तिचे ध्येय ठरलेले असते. तो विशाल हृदयी सागर तर आतूर होऊन वाटच पहात किनाऱ्याला धडका देत असतो.

तिला तरी कुठे तमा असते. अवखळच ती फेसाळत, उड्या मारत धावणे हा तिचा स्वभाव. पाषाणाच्या तडाख्यानी कधी दमून शांत वहात असेल पण ते तेवढ्यापुरतेच. ती मुळातच स्वैर आपला मार्ग स्वतःच तयार करते, कोणाला न जुमानता वाहत राहते. शब्दाशब्दांतून धबधब्या सारखी उसळ्या मारते.

तुमच्या मधल्या शुभ्रवस्त्रांकित मेकल कन्येला, पहाडाला फोडून भूमिगत वाहणाऱ्या सरस्वतीला, शिवाच्या जटेतून उसळून येणाऱ्या गंगेला, संतसमुदायाला आपल्यापाशी आश्रय देणाऱ्या संथ वाहणाऱ्या कृष्णेला, नामाचा गजर आसमंतात घुमवणाऱ्या भीमेला, गौतम ऋषिंना पापमुक्त करणाऱ्या गोदावरीला, कृष्णाला अंगाखांद्यावर ठेवणाऱ्या यमुनेला, सतत खळाळत वाहणाऱ्या व्यास अन् भूमातेला सुजलाम सुफलाम करणाऱ्या नदीला मनोमन प्रणाम.

(१९)
मुठीत काळाला धरलं

इरलं डोक्यावरी न चिंता
इरल्या वरच्या वरी
आज नभानं दान दिलंया
मोती धरणीवरी

बिगीबिगी उचला पाय सख्यांनो,
वाट चाललीया घरी
मनात झालं सपान हिरवं न
भिजलिया माती खरी

रुजंल रुजंल बियाणं इवलं,
अंकुर वटीत धरी
उजवंल कुस तिची उपजाऊ मायेची
पोसंल माय ती खरी

सरींच्या सरीत ,डोगुर दरीत
ग्वाड लई त्याची नगरी
भरा भरा ग भरभर सुखाला
सांडून वाहू द्या घागरी

डोईवर इरलं गळ्यात डोरलं
दिसाचं तेज बी सरलं
उडून कसं हे जाईल पाखरू
मुठीत काळाला धरलं
आज म्या मुठीत काळाला धरलं

दि.१८/०७/२०२२
रात्री ०८.५८ वा.

मुठीत काळाला धरणारी, काय समर्पक कल्पना. शक्ती आणि आत्मविश्वास दोन्ही एक साथ.

(२०)
मन सुंदर तर विश्वची सुंदर

तू सावळीशी सुंदर कृष्णा
वाढविशी मज हृदयी तृष्णा
रंग रंगाचे सालस देणे
श्रीरंगाने सावळे होणे

जरी राधिका नितळशी गोरी
सावळ्याने तिज केली चोरी
रंगांचे ते रंग वेगळे
कुणा नशिबी रंग सोहळे

वरच्या रंगा खाली नितळसे
किती रंगांचे भरले कळसे
अणुरेणूंचे रंग कोणते
मन चित्ताचे रंग जाणते

अंतरंग हे जाणून घेता
आत्मरंगी तो ईश्वर कर्ता
तुज सौंदर्यामधे दिसे मज
तो विश्वाचा बघ निर्माता

स्वच्छ भावना सुंदर हास्य
अंतरातले मोहक लास्य
भाग्य उजळते शुभसंगिनी
रंग तुझा मज घाले मोहिनी

तेज चकाके तव भाळावर
आस लकाके मुखचंद्रावर
तुझे वागणे किती मधुर ग
असा भाळलो प्रिये तुझ्यावर

रंग प्रीतीचे लोभस सुंदर
रंग मदनी हे अजब कलंदर
तुझ्या रूपाचे शुभ्र चांदणे
मन सुंदर तर विश्वची सुंदर

दि.२०/०७/२०२२
रात्री १०.५५ वा.

स्वच्छ भावना असली की हास्य आपोआपच सुंदर आणि प्रसन्न होतं.= च

शृंगार रसाला ही अध्यात्माची जोड देऊन वेगळ्या उंचीवर नेऊ शकणाऱ्या तुमच्या प्रतिभेला मनोमन नमस्कार.

(२१)
दे दिलासा रे मना

तुझी एक झलक रे पाहण्या
आजही तितकीच ओढ
बंध ना जुळले तरीही
भावनांना खुळीच खोड

गाठी कुठुनी जुळती या
ठाऊक नाही रे मला
डोळ्यातले रे भाव माझ्या
नक्की कळतील बघ तुला

प्रश्न काही पडती पण ते
उत्तरावीण एकटे
जे हवे ते नाही मिळतंच
मग हवे का वाटते

चेहरा जो काळजातच
घर करुनी राहिला
लोचने मिटुनी वा उघड्या
दृष्टीने मी पाहिला

दूरवर दिसते कुठे जे
स्वप्न माझे पुसट ते
हाती आले ते का माझे
भाग्य म्हणू मी निसटते

एकदा तू वळून पाहून
वाच नेत्री भावना
पाहुनी तुज तृप्त होईन
दे दिलासा रे मना

दि.०२/०८/२०२२
रात्री १२.०५ वा.

एका गाण्याच्या ओळी आठवल्या

डोळ्यांत वाच माझ्या तू गीत भावनांचे
सादाविना कळावे संगीत लोचनांचे
    मी वाचले मनी ते फुलली मनात आशा
    सांगावया तुला ते नाही जगात भाषा
    हितगुज प्रेमिकांचे हे बोल त्या मुक्यांचे

मराठी भाषेवर तुमचं प्रभुत्व आहे. ते अबाधित रहावं.

(२२)
पदर अमूल्य ग किमतीला

सहज बांधीशी अंबाडा
तो सैल पदर तुज खांद्याला
आखीव रेखीव अंगांगे तव
नजर न लागो बांध्याला

वाऱ्यावरती खेळून दमला
बिलगून जाई पदर तुला
दिसभर कितीदा हाती तुझ्या तो
लाडिक चाळे कदर तुला

घट्ट ओढुनी कटीशी खोवुनी
लागशी लगबग कामाला
येत डोईवर राखणदार तो
सदैव अब्रू मानाला

कधी घडीचा शिस्तबद्ध तो
कधी टाकला एकेरी
कधी सुलटा तर कधी उलटा तो
प्रकार नाना पाहेरी

कलाकुसरीचा मोर नाचरा
वेलबुट्टीही सांभाळी
कधी खसखस बघ पिकते हसरी
पदर आळी मिळी गुपचिळी

घ्यावी ओटी भरून त्यातची
त्यातच संसाराची फळे
बाळ पोसणे त्या आडूनच
सौख्य मायेचे त्यात कळे

तुझे शील सांभाळून राही
कायम सेवा दिमतीला
सोबत करतो क्षणाक्षणाला
पदर अमूल्य ग किमतीला

चुका झाकीशी पदराखाली
भावसरिताही वाहे उरी
काया जर्जर झाली तरीही
वात्सल्याची ऊब खरी

दि.२२/०७/२०२२
सायं ०६.२० वा.

टी शर्ट, फ्रॉक असा पोषाख करणाऱ्या स्त्रियांची मुले दुर्दैवी त्यांना पदराची उब कशी कळणार.

(२३)
ऐक एवढे बोल मैत्रीचे

कधी वाटते आभाळाला
हळूच कानी पुसावे
का वाटते तुला भरावे
घनगंभीर दिसावे

कधी तुझे भरणे वेड्या
जिवास लागे हुरहुर
कधी माजवून देतोस रे तू
उरात धडधड काहूर

सागर वाफा कवटाळून तू
थेंब थेंब भरतोस
आणि भुईवर पोषण होऊन
कणी कणी उरतोस

कधी मेघ तव शुभ्र पांढरे
कधी काळे घनघोर
कधी मनातही येतो भरुनी
नभा तू भावविभोर

ऋतू असतांना येणे समजते
नसता नंगानाच
वेळी अवेळी भरून गर्जन
त्रास रे सर्वांनाच

तुझ्या मनातही काही साठले
आहे का रे दुःख
म्हणून गाळीशी टपोर आसवे
हलके करीशी दुःख

ये रे ये रे भरून कधीही
अधूनमधून तू राजा
मूक गाळ तू तुझ्या वेदना
नको रे गाजावाजा

ऐक एवढे बोल मैत्रीचे
नितळ राहुनी हस तू
कधी पूर्णता कधी रिक्तता
कधी एकटा बस तू

दि.२२/०७/२०२२
सकाळी ०९.२२ वा.

निसर्गाला ही मित्र बनवणारी, समावून घेणारी तुमची कविता केवळ शब्दांची गर्दी नसते तर एक भावनिक आवाहन ही असते.

दु:ख बोलून मोकळं होता येईल पण त्याचा बाजार मांडला जाणार नाही असे मैत्र हवे. पानं-फुलं, डोंगर, ढग, पाऊस अन् वारा एक असा विश्वास देतात.

सुख मात्र सहज वाटता आलं पाहिजे अन् त्याचा हेवा न वाटता आनंद द्विगुणित करेल असे मैत्र हवे. त्या मैत्रीचा हवाहवासा सुगंध मनामनात भिनला की त्याची दवंडी पिटवावी लागतं नाही.

कधी पूर्तता कधी रिक्तता
एकांतवास अन् मुक्तता
खूप छान कविता

(२४)
तुझ्या हास्याने हसली ओंजळ

ओंजळीत मी धरला चेहरा
तुझा प्रिये सुंदरसा
जातीच्या सौंदर्यासाठी
कशास हवा आरसा

बघ तू माझ्या चेहऱ्यावरी
तुज मुखड्याचे तेज
लावण्याचे पसरून जाते
चांदणे हे हलकेच

तुझे बोलके डोळे दोन्ही
सारे सांगून जाती
ओंजळीत मज भरले पहा ना
तुज दृष्टीचे मोती

श्वास सुगंधित करतील करतल
जपेन मी परिमळा
जपेन साऱ्या ओंजळीतल्या
हृदयी लाघववेळा

किती केवढा प्रिये लावला
जीवास तू मज लळा
मला आवडे तुझा मधुरतम
मुख सोडविण्या चाळा

तुझ्या हास्याने हसली ओंजळ
स्मिता तू अनुगुणा
लाडिक अवखळ स्फुरले अधरही
शहारली तनु पुन्हा

असे मीलनाचे हे पूर्वक
रोम रोम चेतवुनी
मिठीत अलगद शिरते तू ना
मजला विरघळवुनी

दि.२५ /०७/२०२२
सकाळी ०९.३४ वा.

चतुरस्त्र लिखाण असलेली, समंजस आणि विद्वान अर्धांगिनी ज्याला लाभली त्यांचे पूर्वजन्मीचे पुण्य फळाला असेच म्हणावे लागेल.

सृष्टीचे सौंदर्य अलगद डोळ्यात टिपून घेता यावे अशी रसिकता हवी. मुद्दलास धक्का न लागता रोम रोम फुलावा असे रसग्रहण करता यावे.

सौंदर्यवती नवयुवतीला स्पर्शून येणाऱ्या वाऱ्याने सुध्दा चलबिचल व्हावी. नजर भिडताच थिजून जावी उतावीळ मनाला ही विसर पडावा.

भाव उलगडून सांगताना ही कापरा सारखा गोरामोरा व्हावा. मनानी मनाला थारा न द्यावा असे अघटीत घडावे. तुमच्यातल्या कवयित्रीची शक्तिस्थळे मी सामान्य माणूस काय सांगणार ...

आनंद उधळलात.

(२५)
शर्वरी गोडी

निळ्या जांभळ्या शालूमध्ये
नभराणी सजलेली
आणि दवाच्या वर्षावातच
चिंब चिंब भिजलेली

नक्षी चांदण्या त्या शालूवर
चंद्र असा भाळला
रोज निशीला एक सोहळा
शुक्लपक्षी चालला

दूर सारुनी ढग पडद्याला
सौंदर्याचा झरा
नितळ जळातील प्रतिबिंबातही
निशा लाजते जरा

चुप्प जाहल्या वेली पानुल्या
झाडे झाली स्तब्ध
रातराणीच्या मोहिनीवरती
शशी होतसे मुग्ध

त्याचे गाली हळूच हासणे
चांदणे बरसून जाते
कृष्णपक्षी पण रजनी वेडी
चंद्राला तरसून जाते

कधी गाढ आलिंगन आणि
कधी विरह हा दुष्ट
नको कधी लागण्या तयांच्या
संसाराला दृष्ट

म्हणून काळीशार नेसते
निशा अंधारी साडी
ते दोघांचे प्रेम केवढे
केवढी शर्वरी गोडी

दि.२३/०८/२०२२
सकाळी ०९.३३ वा.

कृष्णपक्षी रजनी वेडी
चंद्राला तरसून जाते

तुमच्या मनाच्या कल्पनांना दैवी पंख लाभले आहेत. शिवाय सरस्वती प्रसन्न आहे. समसमा योग आल्हाददायक आहे.

(२६)
स्वच्छ नदीच्या काठी

निवांत क्षणी मी असा विसावे
स्वच्छ नदीच्या काठी
सोडून साऱ्या चिंता आणिक
काळज्या टाकून पाठी

एक दुवा हा निसर्ग ठरतो
ईश्वर मानवामध्ये
असे वाटते तोच बोलतो
शांत जळाच्या मध्ये

वर आकाशी रंग निळे अन
मेघ शुभ्र जे जमले
मन माझे किती सहजी येथे
सौंदर्य पाहण्या रमले

डोंगर सजले हिरवाईने
काठावरती मी
दंग जाहलो रंग लेवूनी
सृष्टीसंगे मी

मनात कितीसे काही साठले
संपून गेले सारे
अंगांगाला स्पर्शून बोलती
धुंद मंद हे वारे

ती भाषा किती वाटे आपुली
जिथे शांतीही बोले
रोमरोम माझे आनंदी
मन आनंदी डोले

म्हणून येतो वरचेवर मी
टेकण्या इथे जरासे
श्वासामध्ये घेतो भरुनी
ताजेतवाणे मिराशे

दि.२३/०८/२०२२
सकाळी ०६.४३ वा.

किती छान जागा अन् तितकेच सुंदर कवितेतून व्यक्त होणे. अशा शांत आणि निवांत जागी पुन्हा पुन्हा यावसं वाटणं ही त्या परिसराची किमया आहे.

फोटोमधली एक गोष्ट पाहिलीत का? पाठीवर सॅक आहे. आपण जिथे जाऊ तिथे हे असं विचारांच, भावनांच अन् कष्टदायक आठवणींच ओझं घेऊन फिरतो.

मनुष्याला स्मरणशक्ती बरोबरच विस्मरणाची ही शक्ती भगवंतांनी दिली आहे त्याचा आपण उचित उपयोग करत नाही. दु:खद घटनांची तीव्र जाणीव स्मरणात ठेवतो पण सुखद घटनांचा आनंद घेऊन सोडून देतो. खरंतर उलट व्हायला हवे. क्षणांचे आनंदात रुपांतर करता यावे यासाठी विस्मृतीची कला अवगत करता आली पाहिजे. समोर असलेल्या निसर्गाच्या सान्निध्यात स्वतःला समरस करता यायला हवे.

(२७)
कृष्ण होई तोषवीता

पूर वेढे घरा दारा
वाहे संसारही सारा
जीव बुडाले कित्येक
धुव्वाधार होई मारा

दैव विचित्रची फेरा
यम टाकवीतो डेरा
जलमय पाश त्याचे
आता अटळची घेरा

निरागस बाळकृष्ण
शांत झोपला कुटीत
जन्ममृत्यू चिंता नाही
आहे सारेच मुठीत

बाप होतसे सैनिक
वाचवून जीव त्याचा
बाळ टोपलीत निजे
वसुदेवची आजचा

जन्मदाता पोसवीता
बाप तोही जगवीता
कथा नाही युगे गाथा
कृष्ण होई तोषवीता
कृष्ण होई तोषवीता

दि.१९/०८/२०२२
दुपारी ०४.५१ वा.

'तोषवीता' अगदी योग्य शब्द योजिलात. ज्याची जी तृष्णा त्याची तृप्ती करणारा तो तोषवीता. मनानी मनोमय जगतात पूर्णतेचा अनुभव देणारा ज्याचा त्याचा कृष्ण.

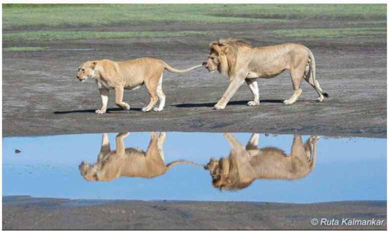

(२८)
क्षणातुन प्रीत ओघळते

सुखी संसाराचे हे गमक ग
तुझ्या मागुनी चालावे
संभाळीशी तू घरादाराला
कौतुक शब्द मी बोलावे

इथे पहा हा सिंह वनाचा
राजा शोभून दिसतो ना
तोही सिंहिणीपाठीमागून
प्रेमापायी असतो ना

वनात हिंडून राज्य टिकविणे
काम त्याचे ते जोखमीचे
तरीही अधिकच निभावते ती
छाव्यांना सांभाळून जे

शक्ती तियेची माहीत त्याला
सलाम करतो तोही भला
तिच्या रक्षणासाठी मागे
चालून आदर्श चांगला

नाही तिलाही गर्व कोणता
साथी सोबत तिच्या सदा
पुढे चालते बिनदिक्कत ती
नाही काळजी चिंता बघा

असे सुखाचे चित्र देखणे
प्रतिबिंबातही तेजाळते
असे वाटते क्षण थांबावे
क्षणातुन प्रीत ओघळते

दि.३०/०८/२०२२
सकाळी ०९.३४ वा.

शरीर वेगवेगळे धारण केले तरी प्रेमभावना एकच आहे.
तो जरी एकमेव असला तरी
वात्सल्य भावना भरून पाहे.

(२९)
याच डोळ्यांनी जपावे दिव्य लेणे

बावऱ्या डोळ्यांचीऽऽ प्रीत तुझी
तुज एकटक न्याहाळण्याची रीत माझी

तू का लाजते इतकी अजुनी मला न माहीत
लज्जा शोभते परि तुला हे मलाच माहीत

त्या डोळयांच्या सागरात मी गहिरा बुडतो
पापण्यांच्या तव पंखांवर अलगद उडतो

वाटते मी या डोळ्यांना चुंबून घ्यावे
लाघवी तुज प्रेमामध्ये रंगून जावे

शृंगार खुलतो बावरण्याने अधिकच आपुला
ठेव सांभाळून स्वप्नी प्रणय हा आपुला

शपथ बावऱ्या या डोळ्यांची आहे तुजला
राहू दे ना रात्रंदिन गे यातच मजला

तू वाट माझी पाहशी आतुरतेने
याच डोळ्यांनी जपावे दिव्य लेणे

दि.२४/०८/२०२२
सकाळी १०.१५ वा.

सुप्रभात

याच डोळ्यांनी जपावे दिव्य लेणे

खरोखर मोह व्हावा असे रूप अन् बोलके बावरे अधीर डोळे. त्यावर तुमची कविता म्हणजे भावभरला खजिना. तुम्हाला दृष्यातल्या भावाची फ्रीक्वेन्सी बरोब्बर सापडली आहे. मला वाटते विचार ही करावा लागत नसेल झरझर शब्दांचा ओघ सुरू होत असेल.

(३०)
मुक्त मी

व्यक्त कीऽऽऽऽऽऽऽ अव्यक्त मी
भुक्त कीऽऽऽऽ मुक्त मी...

या भावना, संवेदना,जंजाळ अन मी
गुंतणे साऱ्यातुनी तरीही मुक्त मी...

लेपणे विलेपणे, तरीही अलिप्त मी
देह होई चंदनाचा, गंध मी मुक्त मी...

देव देव्हाऱ्यात आहे, की कणी कणी
आराध्य तो भक्त मी, अन मुक्त मी..

कोश सारे आत वेडे गुंतले की
एक एक धागा सुटे अन मुक्त मी...

दि.०२/०९/२०२२
सकाळी १०.२६ वा.

वा !! किती सहजपणे मांडलेत. यासाठी केवळ शब्दसंपत्ती महत्त्वाची नाही तर त्यामागचा विचार आणि संकल्प महत्त्वाचा आहे. तुम्ही बौद्धिक आणि अध्यात्मिकदृष्ट्या परिपक्व आहात याचे ही कविता निदर्शक आहे.

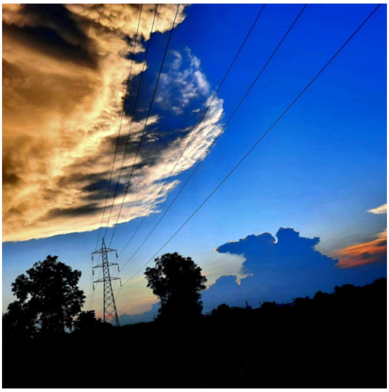

(३१)
काय सांगावे नभाला रंग आले

काय सांगावे नभाला रंग आले
घुसळुनी स्वर्गातले क्षण संग आले
सांडला आहे खजिना हा कुबेरी
वितळुनी या कांचनाच्या रस रसेरी

तो आला तिकडून धावत श्याम वेडा
गर्द निळसर वर्णाचा आकाशी वेढा
एक मागून डोकवे तो रंग सुंदर
तांबडे की केशराचे अंग अंबर

शुभ्र रंगाला लपविती रंग सारे
जलदांचे धावणारे हो धुमारे
सांडले कुपीतून त्याच्या रंग का रे
कुंचल्याचे मारताना तो फटकारे

वाटते जणू युद्ध सुरू हे झाले का रे
एकमेकांवर ढगांचे मारा भाले
रंग विजयी रंग हरल्या भावनांचे
आपुले हे युद्ध चाले स्पंदनांचेल

ही निशा उदयास येता तम पसरतो
सूर्य वेडा तेज आपुले कुठे विसरतो
संधिकाळी संधी साधून सांज येते
जीवनाचे रंग पाहून धुंद होते

दि.०२/०९/२०२२
सायं ०७.३० वा.

संधिकाळी संधी साधून सांज येते
आहा !! सुंदर कल्पना.
जीवनाचे रंग पाहून धुंद होते...
खरी गोष्ट आहे. नवरसांचा अन् सप्तरंगांचा धुमाकूळ समजून घेणारी, शांत संध्याकाळ एक तृप्तीची अनुभूती देणारी.

(३२)
भेट अर्थ देते

भेट कधी कैसी घडते
जीवनी कुणाची
सहजी जुळून येते तार
हळव्या या मनाची

पुन्हा घडाव्या त्या भेटी
असे कधी वाटे
कधी आस अंतरात
भेटण्यास दाटे

अनपेक्षित भेटी काही
सुखावून जाती
घट्ट विणून शेला होती
गोड मधुर नाती

भेट अपेक्षित जी असते
वाट किती पहावी
जीव ओवाळीला तरीही
भेट परि नाही

एकएका भेटीचे हे
क्षण सांधणारे
आठवणी घडती ऐशा
पट मांडणारे

कितीतरी भेटी ऐशा
कशाला घडाव्या
जणू पायी त्यांच्या जोखड
साखळ्या पडाव्या

एक भेट बदलून जाते
जीवनास साऱ्या
कधी दुःख देते आणिक
सुखा पावणाऱ्या

जीव शिव भेटीलागी
भेट सार्थ होते
पुन्हा नको जन्ममरण
भेट अर्थ देते

दि.०६/०९/२०२२
सायं ०६.०२ वा.

आयुष्यात कोण कधी भेटेल आणि जीवनाला काय वळण लागेल सांगता येत नाही. शत्रू, मित्र, सेवेकरी आणि अलिप्त अशा चार प्रकारच्या व्यक्ती आपल्या आयुष्यात येतात. कधी पुत्र - पुत्री, कधी नवरा कधी बायको, कधी बहीण, कधी भाऊ, कधी आई कधी वडील कधी गुरु कधी नोकर म्हणून आपल्या जीवनात प्रवेश करतात. कोण कोणत्या रूपात येईल हे सांगता येत नाही.

प्रत्येकजण आपापला वाटा देतो अथवा वसूल करतो.

काही भेटी अलौकिक असतात. कोणत्याही नात्यांचं नाव त्याला देता येत नाही. केवळ त्यांचं आपल्या आयुष्यातील अस्तित्व आपल्याला आनंद देणारं असतं. ज्याचा त्याचा कृष्ण त्याला ओळखता यावा...

(३३)
रोज नव्याने पुन्हा उगवणे

नको कारणे पराभवाची
जिद्द न सोडा कधी जगण्याची
आत असेल जर दृढा प्रेरणा
शाश्वती आपुल्या हाती तगण्याची

कुणीतरी येईल तोडण्या
आत्मविश्वासा नको गमविण्या
तोडणे त्यांचा धर्म असे तर
रोखले कोणी पुन्हा उगविण्या

कधी वादळे येतील सूंऽऽ सूंऽऽ
मोडून देतील पुरी आरजू
तरी मुळांना जपून ठेवत
पुन्हा नव्याने स्वतःच उगवू

हात आपुला आपुल्या हाती
घट्ट धरावा कशास भीती
नकोच कसले दडपण घेऊ
नको अंधाऱ्या भयाण राती

चैतन्याची मूस करारी
मातीमधुनी घेत भरारी
नवी पालवी जुनीच फांदी
सृष्टी नव्याने जगणे मांडी

चला शिकू या असे वागणे
नकोच गळणे नको हतबलणे
पुन्हा चेतवू ज्योत आतली
रोज नव्याने पुन्हा उगवणे

दि.०९/०९/२०२२
रात्री ०७.५७ वा.

खरोखर चैतन्याची मूस करारी थेट सृजनशील संकल्पाशी जोडणारी. तुमचा ऊर्जास्रोत कुठे आहे ते समजतं यातून. तुमच्या कल्पनाशक्तीला, शब्दसृष्टी ला मनोमन प्रणाम.

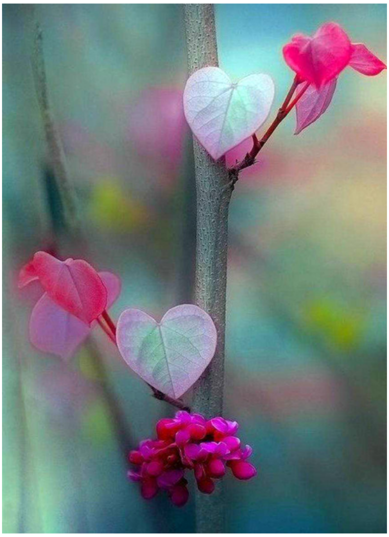

(३४)
त्या हृदयाने हे हृदयही चिंब

तलम तरल किती कवळे कवळे
गर्भरेशमी स्पर्श भावले
या पानांच्या पारदर्शी
सुंदर हृदयी हृदय मावले

रंग गडदही रंग फिके ते
सुरंगी चित्रही असे दिसे ते
हे कवळेपण आरंभाची
नांदी होऊन सृष्टी नांदते

असेच हळवे मनही असावे
वाऱ्यासंगे तेही हसावे
रंग सारे सारे ते आपुले
कृष्ण काळे ढवळे विलसावे

जाडेभरडे पोक्तपण आले
जीर्ण शीर्ण म्हातारपण झाले
तरीही मनात कोमल कवळ्या
नाजूक बालपणाला जपले

शरीर असू दे परिपक्क किती
मन असावे मृदुल मृदुल अति
स्वच्छ सरळ पडता प्रतिबिंब
त्या हृदयाने हे हृदयही चिंब

दि.०८/०९/२०२२
सकाळी ०७.३४ वा.

चित्रात अगदी अचूक भाव रेखाटले आहेत त्याहून सुंदर शब्दांत उतरवले आहेत. खूप छान.

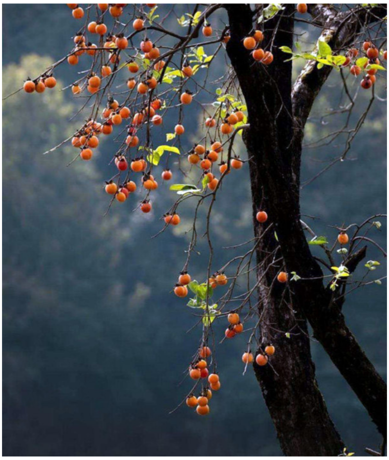

(३५)
नेहमीच राहतील बहर ऋतूंचे

अशी फळे ही लगडून येतील
त्यासाठी हवी किती साधना
त्या इवल्याशा बीजासाठी
सहज सोपी असते का गाढना

नुसते गढून घेणे नसते
स्वत्व विसरुनी रूपांतरणे
सारे स्वतःचे द्यावे सोडून
तेंव्हा कोंबाने वर तरारणे

ते तरी असते का हो सोपे
जीव इवलुसा अनंत धोके
कधी उधळुनी येती संकटे
कधी हवेचे अलगद झोके

तरीही वाढणे वाढत जाणे
आत अंतरी आस जगविणे
सोस सोसूनी उन्हाचे चटके
खात वादळी तडाखे फटके

आपुल्या मुळांशी घट्ट जोडुनी
नाते दृढतम असे सांभाळून
ऋतू सहाही अंगी झेलून
बहार येते फळे फळाळून

तेंव्हा तर मग नकोच गर्व
झुकून वाकून घालवी पर्व
पुन्हा शिशिरा हाती जाणे
गळून सुकून वसंत पहाणे

फळे सुखाची येतील जातील
सुखासुखी ती घ्यावी चाखून
अन गळतीचे दुःखही जाईल
थोडी जागा त्यालाही राखून

सुंदर जगणे झाडफुलांचे
ऋतू सृष्टीचे आणि फळांचे
कोणीच नाही हट्टा पेटत
नेहमीच राहतील बहर ऋतूंचे

दि.०९/०९/२०२२
रात्री ०९.५४ वा.

गळून सुकून पुन्हा वसंत पहाणे

सृष्टीचे चक्र अविच्छिन्न पणे सुरू रहाते. ती प्रक्रिया फुलण्याची, बहरण्याची तशीच गळण्याची देखील किती सहजपणे असते. त्यात कुठला अभिनिवेश नसतो की गर्व ही नसतो. व्वा !! खूप छान.

(३६)
तुझी वाट मी पाहत पाहत

या कललेल्या बटात माझ्या
किती स्वप्नांची हलते झूल
तुला भेटण्यासाठी आले
माझी मला बघ पडते भूल

शीतल हळव्या वालुकेवरी
नाव तुझे मी कोरून जाते
नकळत हृदयातील भावना
आलेखाने गिरवून जाते

उगा वाटते झुळूक हवेची
स्पर्श तुझे ते लाडिक आणते
मी इथे तरी सहजीवनाचे
वस्त्र रेशमी तलमसे विणते

चित्र सुरेखसे रंगवून मी
स्वतःशीच किती अलगुज करते
एक सुनहरे नभ मोकळे
विशाल आकांक्षांनी भरते

गाज ऐकुनी सागरतीरी
पुन्हा पुन्हा भानावर येते
तुझी वाट मी पाहत पाहत
पुन्हा स्वतःला तुजजवळी नेते

दि.०३/११/२०२२
दुपारी ०१.४० वा.

मनकवड्या आहात... चटकन भूमिकेत शिरून मन उघड करता.

(३७)
का ...? कुणास ठाऊक

का ...? कुणास ठाऊक
मन कधी मज फार फारची झुरते
असे वाटते निव्वळ विरही
होरपळून ते उरते

का ...? कुणास ठाऊक
मनास वाटे रडून घ्यावे एकटे
कधी आपुले दुःख आपुल्या
संगे होते धाकटे

का ...? कुणास ठाऊक
कधी वाटते येईल अवचित कोणी
जीवन आणिक मनही सावरेल
क्षणात वाटे दोन्ही

का ...? कुणास ठाऊक
कधी हे जगणे किती ओझे वाटावे
आपुले अंगण आपुलेच नभ
आभाळ तरी फाटावे

का ...? कुणास ठाऊक
कधी फूलपाखरासारखे होते
साऱ्या साऱ्या सौंदर्याचे
मधु प्राशुनी घेते

का ...? कुणास ठाऊक
एक अनामिक हुरहूर लागे जिवाला
कुणी सखा का मनाजोगता
मिळतच नाही कुणाला

का ...? कुणास ठाऊक
केले वेगळे मी माझ्याची मनाला
नाहीच भाळी लिहिल्या ओळी तर
दोष द्यावा कुणाला

का ...? कुणास ठाऊक
आता भेटते मीच नव्याने स्वतःला
सरल्या मळभी स्वच्छ आकाशी
नवी झेप घेण्याला

दि.१९/१०/२०२२
सकाळी १०.०७ वा.

रोज स्वतःला नव्याने भेटणे खरेच दुर्मिळ आहे. धकाधकीच्या जीवनात स्वतःकडे लक्ष देणे जमत नाही. व्यक्तीला स्वतःशी संवाद साधणे ज्या क्षणी उमगले तो क्षण अविस्मरणीय होतो. अशा अविस्मरणीय आनंदी क्षणांची बरसात करणारा निर्मळ सखा, ज्याचा त्याचा कृष्ण त्याला त्याला भेटावा अन् ओळख द्यावी.

(३८)
तुझे माझे जुळताना

तुझे माझे जुळताना
जुळतात तारा जणू
जगण्यात सूर येती
आत झंकारते वेणु

तुझे माझे जुळताना
उमटते इंद्रधनू
सप्तरंग ल्येत आली
गगनात सांजराणू

तुझे माझे जुळताना
एक लकेर उमटे
आत दिलासा जागतो
सारे मळभ फिटते

तुझे माझे जुळताना
रंग सावळा पसरे
यमुनेच्या जळामध्ये
कृष्ण राधेत विसरे

तुझे माझे जुळताना
जन्मबंध आठवावे
तुझ्यासाठी देवाजीने
पुन्हा पुन्हा पाठवावे

दि. ०३/११/२०२२
रात्री ११.११ वा.

“आत दिलासा जागतो
सारे मळभ फिटते”

कृष्ण भेटीचं सार यात उतरलंय. एकदा का तो भेटला की तोच आपली साथ सोडत नाही. जिकडे पहावं तिकडे त्याचंच साम्राज्य पसरलंय.

तुम्ही कुठे ही जा, काहीही करा तो सतत तुमच्या सोबतच असतो. जराही दृष्टीआड करत नाही.

एकप्रकारचा अदम्य विश्वास मनात जागता राहतो. एक वरदहस्त, भक्कम आधार अन् तो ही मैत्र सार्थ करणारा.

तो गुरु आहे, सखा आहे, धुंद प्रियकर आहे, बंधू आहे, मार्गदर्शक आहे, खोडकर, खेळकर, आनंदी बाळ आहे, तो हृदयी वसला की जीवन व्यापून टाकतो. स्वतः मधे सामावून घेत जाणिवांच्या पलीकडे नेतो.

काळोखाच्या सीमारेषेवर तो उभा असतो. अंधार दूर करून पूर्ण लख्ख प्रकाशाने उजळून टाकतो अन् आपलेसे करण्याची मग्नता रुजवतो.

“जगण्यात सूर येती
आत झंकारते वेणु”

हरे चित्त, हरे वृत्ती
हरे मी पणाचे वारे
हरे दिगबंध सारे अन्
तिष्ठे मुक्तिचिया द्वारे

कृष्णं वंदे जगद्गुरुं

(३९)
मैतरीण भरतीया जीवाची पोकळी

असू दे भार काम
क्षण तू दोन थांब
सांग मनातलं
सखी सुखाचं पान

रांध रांधून बेजार
किती राबतीया नार
त्यात पाण्याचं संकट
दमछाक व्हती फार

घरदाराच्या सुखाला
सखी सांभाळू आपण
कोण सांभाळंल सांग
माझं मऊशार मन

दिसं उजडण्या आधी
उघडतीया पापणी
घर गुरढोर काम
रानातली ग कापणी

मानसासनी काय पाहिजे
समदं ध्यानात ठेवणं
कुणी ऐकल का बाई
दुखण्या खुपण्याचं गाणं

जरा भडभड बोलून
व्हते मी मोकळी
मैतरीण भरतीया
जीवाची पोकळी

दि.२४/११/२०२२
रात्री ०९.५४ वा.

सुप्रभात.

मैतरीण भरतीया जीवाची पोकळी

अतिशय मार्मिक अन् गावातील जीवनाचं चित्रण करणाऱ्या ओळी.

एकोहं बहुस्याम्

असं त्या भगवंताला देखील वाटलं अन् सृष्टीची निर्मिती केली.

मनातली पोकळी आपण कोणत्या विचारांनी भरतो हे फार महत्त्वाचे आहे. ही पोकळी म्हणजे एकप्रकारचे प्रचंड वेगवान अन् आकर्षण शक्ती असलेले कृष्णविवरच जणू.

ज्याचा त्याचा कृष्ण कधी कधी मैतरणीच्या रुपात, भोवऱ्यात सापडू नये म्हणून प्रत्येकाला सावध करीत असतो.

फार दिवसांनी प्रतिक्रिया व्यक्त करत आहे.

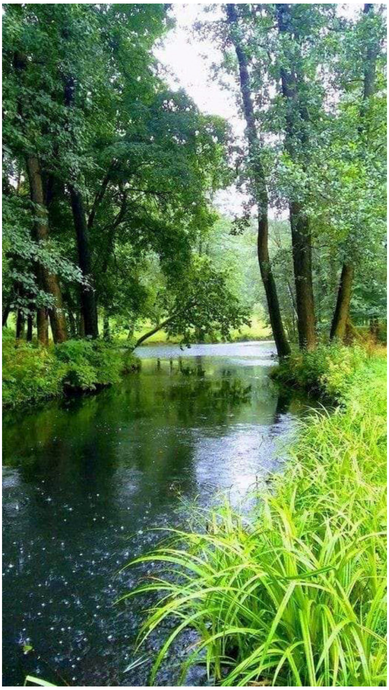

(४०)
पाचू सुरावळ उमटून जावी

हिरवाईची हिरवी नक्षी
हिरवी फांदी हिरवा पक्षी
हिरव्या पानापानातुनही
हिरवी बरवी सृष्टी साक्षी

हिरव्या हिरव्या गवतामध्ये
हिरवी दुलई लपून बसते
हिरव्या स्पर्शातील साजणा
रोमांचित हरिताली हसते

हिरव्या नदीचे हिरवे वाहणे
हिरव्या प्रतिबिंबास पाहणे
हिरव्या राणीच्या लज्जेसाठी
हिरवाईच्या डोही गाहणे

हिरवा गारवा भिरभिर फिरतो
मरगळ थकवा काहीच नुरतो
हिरवी स्वप्ने नीजही हिरवी
हिरवा मरवा श्वासी उरतो

म्हणून वाटते घडून यावी
हिरवी भ्रमंती हिरव्या गावी
एक मनाची तार छेडिता
पाचू सुरावळ उमटून जावी

दि.०६/१२/२०२२
सकाळी ०८.३२ वा.

‘‘हिरवा गारवा भिरभिर फिरतो
मरगळ थकवा काहीच नुरतो’’

‘‘एक तार मनाची छेडिता
पाचू सुरावट उमटून जावी’’

मनाची तार छेडिल्या गेली की भाव सुंदर होतात. त्यात आपण शब्दप्रभू आहात. सोन्याला सुगंध लाभतो. निसर्ग तर तुमचा सखाच आहे. पानां – फुलातून बोलतो, बोलतो. मन अजून नवनूतन ताजेपणा राखून असल्याचा परिचय करून देतो.

अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य हे असे आनंद देणारे, एकतानता साधणारे असावे.

शेअर केल्याबद्दल धन्यवाद.

(४१)
हृदय केवढे श्रीमंत

पोट खपाटी शरीर काठी
गरिबीचे जगणे
अन्न असो की पाणी साधे
क्षणक्षण झगडणे

घर कुणाचे जाय बांधले
श्रम कुणाचे तिथे सांधले
विटा विटा त्या भिजुनी घामी
चिरे चिरे अवजड की थांबले

पोर गरिबीत पिचले आहे
राबराबुनी थकले आहे
पाण्यासाठी घेत बादली
उभ्या उभ्या जणू निजले आहे

मला वाटते पाहून स्वप्नं
महाल त्याचा होई झटकन
तिथे साहेबी थाट आपुला
पाहून गाली हसेल खुदकन

दिमतीला ते नोकरचाकर
बाळही झाला राजसुकुमर
उंची वस्त्रे वाहन सुंदर
तेज मुखावर पसरे खरोखर

ताटी पंच पक्वान्ने आणिक
पायी महागडे जोडे
शान ऐट ती अनुभवूनी
स्वप्नी रमेंल थोडे

क्षणात येऊन भानावर मग
सत्य जे चमके लख्ख पुढे
आस तरी जी निश्चित पक्की
उगाच का मग कोण कुढे

रोमरोमातून हाक ऐकू ये
बदल परिस्थिती ना खंत
या गरिबीची ऐशीतैशी
हृदय केवढे श्रीमंत

दि.०८/१२/२०२२
सकाळी ०७.१३ वा.

कोणत्याही चित्रांमधून दृगोच्चर होणारे पॉझिटिव्ह विचारतरंग अचूक टिपण्याची अन् त्यांच्याशी समरस होण्याची तरल मनोवृत्ती तुमच्यापाशी आली आहे.

क्रौंचवधामुळे आक्रोश करणाऱ्या पक्षीयुगुलाची अगतिकता अन् व्यथा यामुळे महर्षी वाल्मिकीची प्रज्ञा भावव्याकूळ झाली.

हृदयाचे रुदन देखील आनंदकंदामधे परिवर्तित करण्याची तुमची शक्ती अलौकिक आहे, दैवी आहे.

त्यामागील भूमिका ही जीवनातल्या कष्टदायी अनुभवातून आली असावी हे केवळ अत्यंत तरल, भावनाशील व्यक्तिमत्त्वाच्या व्यक्ती जाणून शकतात.

या गरिबीची ऐशीतैशी
हृदय केवढे श्रीमंत...

हे असे स्फुट त्यातूनच येऊ शकते. शेअर करता त्याबद्दल धन्यवाद.

(४२)

गंधकोशी कोरलेले ध्यास माझे

पारिजाताचे हृदय माझे कोवळे
गंध देता आपसुक मग ते दरवळे

भावनांच्या पालवीला बहर येता
गुल्म कलिका उमलुनी तो प्रहर होता

सांडते होऊन परिमळ सुंदराचा
वेचशील का ओंजळीतून सडा रे त्याचा

देह अंगण भारलेले श्वास माझे
गंधकोशी कोरलेले ध्यास माझे

अलवार अलगद प्रीत तारील अंतराला
सांग ना जपशील माझ्या काळजाला

मी समर्पण मूर्त होऊन ना सुकावे
तू ही त्या अर्पणास वेड्या ना मुकावे

जीवनाला सुवास देईन दरवळून
सुकुमार सुमना पाहशील सखया वळून

दि.१४/१२/२०२२
सकाळी ०५.०९ वा.

नमस्कार

आज पहाटे पहाटे पारिजातकाचे दर्शन झाले अन् सकाळ प्रसन्न झाली.

‘‘सांगते होऊन परिमळ सुंदराचा
वेचशील का ओंजळीतून सडा रे त्याचा’’

अमृतमंथनातून उपजलेला, देह, इंद्रियांच्या पार घेऊन जातो तो देव वृक्ष, त्याच्या सन्मानार्थ गंधभरली कोमलांगी फुले तीन योजने दरवळ पसरवीत असतात.

त्या फुलांचा सडा ओंजळीतून वेचण्याचे समज लाभलेले सर्व भाग्यवान.

अंगणात सडा पडलेली प्राजक्ताची फुलं पाहिल्या क्षणी ओंजळ भरून घ्यावी अशी ज्याला इच्छा होते ती कोमलहृदयी व्यक्ती त्यांच्या मधे अवस्थित असलेल्या कृष्णाला ओळखते.

‘‘देह अंगण, भारलेले श्वास माझे
गंधकोषी कोरलेले ध्यास माझे’’

इतकी उन्मनी अवस्था ज्या व्यक्तीची झाली त्याचा ध्यास केवळ अंतर्मनात वसलेला कृष्णच जाणून शकतो.

समर्पणाची भावना तिथे सहज अन् उत्स्फूर्तपणे जागृत होते आणि मन सुमन करून अर्पिण्याची सुंदर कल्पना जीवाला मोहीत करते. प्रेमळ असून ही तो मोह नसलेला मोहन आहे.

तो वेगळा नाहीच सर्वत्र सामावलेला अन् सामावून घेणारा अनंत आहे. आत वळून पाहता सबाह्य अभ्यंतरी तोच दिसेल.

कविता वाचता वाचता मनात गुंजन सुरू झाले. तो वेणू नाद नेहमीच भुरळ घालतो. चैतन्याची साक्ष देत धुंद करणारा पारिजातकाच्या फुलांचा सुगंध दरवळला की एक ओढ, एक थरथर, अनामिक हुरहुर अन् आस साद घालते.

कविता शेअर केल्याबद्दल धन्यवाद.

(४३)
गहिरे दुःख ते माझे

तुला न कळल्या आर्त भावना
शब्द निरर्थक झाले
तुझ्या न गावी कधी पोचले
डोळे माझे ओले

जिथे थांबले बोल अबोलसे
ते थांबे तू दिलेले
संवादाच्या मधल्या भिंती
पाणी वाहून गेले

जगणे घुसमट चेहऱ्यावरी
आत दाबले भाव
आता न हृदयी दिसते मजला
तुझे मी लिहिले नाव

साऱ्या स्मृतींना खोडून काढणे
इतके सोपे नव्हते
तुझ्या दग्याने केला बोभाटा
मी.....स्तब्ध मूकचि होते

आताही नाही कळले तुला का
रिक्त शृंगार साजे
वरवरच्या हसण्यात लपलेले
गहिरे दुःख ते माझे

दि.१७/१२/२०२२
सकाळी ०८.१२ वा.

एकाच गोष्टीवर केंद्रित करणे म्हणजे पुनरावृत्ती चक्रात अडकणे. जितक्या लवकर आपण यातून बाहेर पडू अन्य मार्ग मोकळे होतील.

(४४)
स्वर मधून किणकिण

जे मनात जपले सारे तुलाच द्यावे
मी बरसत जाऊन वर्षा तुजसाठी व्हावे

त्या भावभावना रेशीम धाग्यांनी जुळाव्या
नजरेने सुद्धा तुजला प्रीत धारा कळाव्या

मनात विणली स्वप्ने तुजजवळी थांबून
एक वसन उबेचे व्हावे जीव जीवात गुंतून

ती सुखे रुंजी घालावी तुजसाठी साजन
ती दुःखे सारूनी दुरी मी सुरम्य कानन

मी मनात मांडून देते मज भावचित्र ते
अन उगा शहारून येते मम गात्र गात्र ते

ह्या किती देखण्या साऱ्या अलवार भावना
तू स्पर्श करावा राजा हळुवार माझ्या मना

हे असेच नाते जावे बहरत रात दिन
मज कंकण रमवे तुजला स्वर मधून किणकिण

दि.१५/१२/२०२२ सकाळी ०६.५६ वा.

तुमच्या मधील कोमल हृदयी, भावना प्रधान, मनस्वी, आस्था जपणाऱ्या, दृढनिश्चयी, आत्मविश्वासी, rationalist, विद्वान आणि नम्र कवयित्रीला मनोमन प्रणाम.

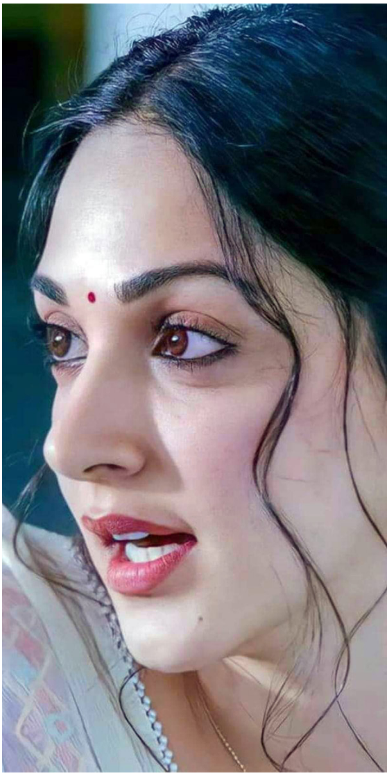

(४५)
असे वाटते जन्म वहावा

किंचित उघडे मुख सुंदरसे
शब्द लाघवी देतील
क्षणात मजला तुझ्या ह्दयी गे
सखे साजने नेतील
आणिक बुडवून सखये देतील ......

ओष्ठ पाकळ्या मोहक कलिका
रंग त्यावरी चढला
त्या नाजुकशा रेखा उभटशा
चित्ती कोलाहल जो उठला
माझ्या चित्ती कोलाहल जो उठला...

आतून डोकावून पाहती
आखीव रेखीव दशन
रंग शुभ्र पांढरा तयांचा
कसे सांभाळावे मन
चंचल वेडे हे मन.

करतो त्यावर कहर केवढा
अवखळ हनुवरी तीळ
तनमन सारे प्रियानुरागे
कण कण ऊींतावीळ
चित्ता पडतो माझ्या पीळ...

सुंदर रेखीव सरळ नासिका
जणु कळी चाफ्याची
एक चांदणी रुळू दे नथनी
कला कुसर उफ् त्याची
तू तर कला कुसर ग त्याची.

आता माझे काही ना खरे
नयन शराबी तेजल
राजीवलोचन तू अभिमोहन
बुबुळे केवढे सेजल
पाणीदार सुंदरसे नेत्र, इवले इवले सरोवर...

दृष्टी जादूगरीच करते
खिळवून ठेवते मजला
घट्ट दाटसर कज्जल रेषा
जणू बंधने मजला
कोंडून घेईन त्यातच स्वतः...

अन् भुवयांच्या उंच कमानी
डौलदार धनुषाच्या
पुन्हा चंद्र तो होऊन कुंकुम
भाळी उगवे उषा त्या
वेचून हास्याच्या कळ्या...

अस्ताव्यस्त बटाही रुळती
सुंदरतेच्या वर्धक
लावण्यच हे अद्वितीय तव
प्रिये कोणी ना स्पर्धक
धडधड ही संवर्धक ....

असे वाटते जन्म वहावा
केवळ तुज निरखण्या
एक नजर तुझी पडू दे इकडे
उभारी येईल जगण्या
राणी आवश्यक मी तगण्या....

दि.१७/०१/२०२३
सकाळी ०८.५६ वा.

सुप्रभात

निर्जीवातही जीव ओतावा अशी शब्दकळा तुमच्याकडे आहे. जीवन भरभरून जगण्याचे जिवंत मोटीव्हेशन म्हणजे सौंदर्यानं अन् ज्ञानानं परिपूर्ण स्त्री.

मज वाटे लट होऊनी
हळुवार स्पर्शून गाली
चुंबुनी केशरी अधराअमृत
प्राशावा मधुर रसकंठी
सकाळ प्रसन्न झाली.

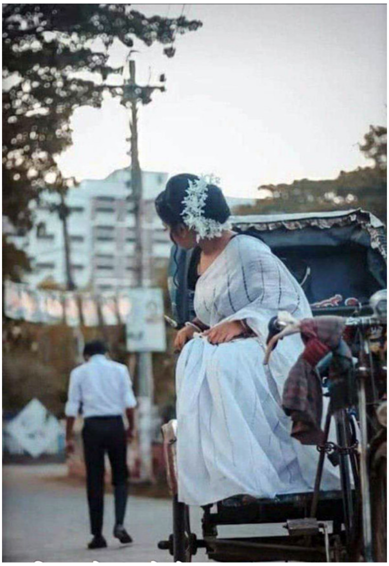

(४६)

जीव लावतो इतका सखी ग

अडखळलो मी तुला पाहुनी
तू रमलेली संसारी
नटलेली तू सजलेलीही
सजनासंगे दिसशी खरी

अजूनही मी तिथेच आहे
प्रीत आपुली सांभाळीत
कुणी न मजला तसे वाटते
जसे तू माझ्या मन आळीत

निरखत होतीस म्हणे परतुनी
पाहून काही काळ मला
सांगून गेले दोस्त बिचारे
वाटे ती न विसरली तुला

कशा मी विसरू प्रिये त्या भेटी
आणाभाका सत्य खऱ्या
तुझ्यात गुंतून इतका आहे
फिक्या तुजपुढे मजसी पऱ्या
अजूनही का मला वाटते
थांबशील तू मजसाठी
अशीच येशील अवचित आणिक
मीही वेडा तुजसाठी

नसे परी हे खरे प्रियतमे
समजावीन मी पुन्हा मना
पुन्हा त्या मंतरलेल्या वेळा
पुन्हा भळभाळुनी ये जखमा

नाईलाज का तुझा जाहला
समजून घेईन या जन्मी
परतून पाहून सांगितले तू
तुझ्या मनी अजूनही सखे मी

असाच मरेन नाही चिंता
प्रेम सखोल हे माझे फार
फक्त विनवतो आठव मजला
वाट पाहते तुझी हे दार

एक नजर ही संजीवनी मज
काही काही नको मला
जीव लावतो इतका सखी ग
कसे सांगू मी शब्दे तुला

दि.२६/०१/२०२३
रात्री ०९.३४ वा.

जीव लावणे म्हणजे काय असते ते लावणाराच समजू शकतो.

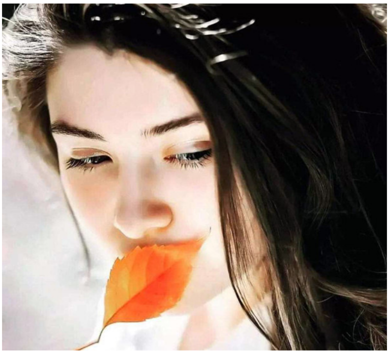

(४७)
जरी पर्ण मी होईन सखये

काय तुझे अंदाज निराळे
पान अधरी तू धरिले कोवळे
उगा मनाला वाटे माझ्या
असे भाग्यवंत मी पर्णची व्हावे

मृदु कोमलशा ओष्ठ पाकळ्या
स्पर्श तयांचे मी अंगी ल्यावे
मीही कोमल कवळ्या भावना
घेऊन नाजुकले पान व्हावे

तुझ्या संगती कधी न सुके मी
सदा प्रफुल्लित वरदान
तुझ्या श्वासाची मज मिळते बघ
उष्ण हलकीसी एक जाण

सुरम्य ऐशा क्षणात रोजच
विरघळून मी जाताना
रंगरंगल्या स्वप्नामध्ये
तुझ्या सवे मी येताना

किती वाटते सफल जाहलो
जरी पर्ण मी होईन सखये
तुझ्या हातचे अन देहाचे
अवचित चुंबन घेईन सखये

दि.१९/१२/२०२२
सकाळी ०७.४६ वा.

फोटो, फोटोतली ललना, त्यावर तुमचा कल्पनाविलास अन् कविता छान रोमँटिक माहोल तयार झाला.

कल्पनेत रमलेल्या मनाला तसेच बिछान्यात पडून राहावे असे वाटते.

(४८)
मी तुझाच होऊन जातो

छवी प्रसन्न भुलवी मजला
कसे सांगू प्रियतमे तुजला
मज मना उभारी मिळते
तुज पाहून क्षणाक्षणाला

ते निखळ हासणे सुंदर
ते झुकले नयन कलंदर
होडी ही जीवाची वेडी
तिज तुझे लाभू दे बंदर

हेलकावे बसतील काही
मी तगवून ठेवीन प्रेम
परि तुझा फळू दे राणी
मजवरी एकदा नेम

त्या केसातून मोकळ्या
मी स्पर्श मृदुल होईन
त्या ओठाच्या पाकळ्या
मी हर्ष मधुर होईन

तू तन्वी किती नाजूकशी
मी भाळून वेडा होतो
तुज पाहून पुन्हा पुन्हा ग
मी तुझाच होऊन जातो
मी तुझाच होऊन जातो

दि.२९/०१/२०२३
सकाळी ०८.०८ वा.

स्त्री हे अजब रसायन आहे. अद्भूत, जबरदस्त आकर्षण शक्ती असलेल गूढ आहे. तिच्या मनाचा थांगपत्ता लागणार नाही. समजण्यास अतिशय कठीण.

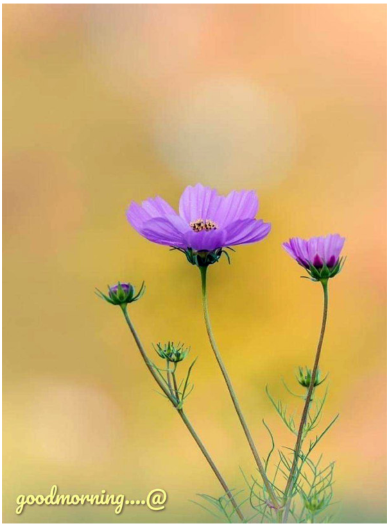

(४९)
उमलून रोज यावे

फुलल्या फुलास सांगा
किती रंग सुंदराचे
त्या पाकळ्या मृदुलशा
मन उमले अंतराचे

नाजुकसे हृदय त्याचे
अलगदसे पांघरावे
आतून परिमळांनी
गंधास सावरावे

फिक्या जांभळ्या छटेची
फुलराणी डोलताना
उमलुन पाहते अर्धी
कळी काही बोलताना

म्हणते मनात माझ्या
सखी स्वप्ने डोलणारी
भाषा अबोल तरीही
गुज सारे बोलणारी

होत्या अजून काही
मिटलेल्या त्या कळूल्या
होईल केंव्हा फूल
त्या वाट पाहिलेल्या

हे चक्र चालते ना
उमलून रोज यावे
होता कळी मनाची
सुमनेची रोज पहावे

दि.२८/०१/२०२३
सायं ०५.४२ वा.

हे रोजचे उमलणे फार महत्त्वाचे आहे. नित्यनूतन क्षणांचा आनंद टिपणे आणि स्वतःला निरोगी ठेवणे फार महत्त्वाचे आहे.

सूर्य तोच जरी असला तरी रोजची सकाळ काय संध्याकाळ ही वेगवेगळी रंगछटा घेऊन येते. एका सारखी दुसरी नाही. एवढंच काय सकाळी आहे ती संध्याकाळी नाही.

क्षणाक्षणाला उमलत जाणे सहज गळून जाणे, श्रांत - क्लांत थकलेल्या शरीरात नवे प्राण ओतणे... खरोखर हे प्रत्येक क्षणाला समरसून दाद देणे महत्त्वाचे. तुम्ही छान शब्दप्रयोग साधता.

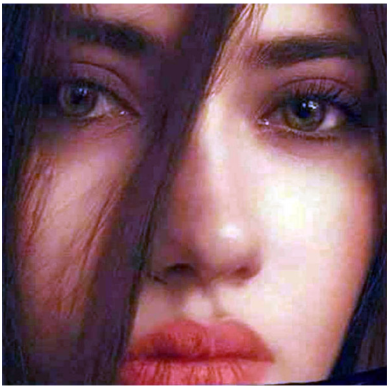

(५०)
कर एकदाच प्रेम

तू वेळाने घरी जर
आलास रे सख्या तर
मी काळजीने अर्धी
झालेली पाहशील बर

झाला घरी परतण्या
मजला विलंब कधी जर
भाळास आठ्या तुझिया
मन संशयाचे का घर

मजला सदैव चिंता
ख्याली खुशालीसाठी
का मग तुला पछाडे
संशय पिशाच्च पाठी

पाहून तुजला मिळतो
मोठा दिलासा मजला
अन तू जळून खाक
पाहून दारी मजला

सोडून दे ना सारे
ते बुद्धीचे पसारे
जडवून पहा काळीज
माझ्या समान तू रे

निरपेक्ष प्रीती जर का
ठेवीशी सांभाळुनी
किती जन्म वारिले मी
जीवास ओवाळुनी

कर एकदाच प्रेम
माझ्यासमान तूही
क्षण साठवून एकच
पाहीन जगून मीही

काहीच नसते मोठे
माणूस अमोल आपुला
प्रेमास भुकेला रे
तो भावनेने जपला
जाईल तो भावनेने जपला

दि.०९/०२/२०२३
रात्री १०.४९ वा.

नमस्कार,

फोटो पाहून मनात शिरायचं म्हणजे एकप्रकारे परकाया प्रवेशच झाला. तुम्हाला ते सहज जमतं. चित्रातून जाणवणाऱ्या भावनेशी तार जोडता अन् तो झरा उत्स्फूर्त पणे तुमच्या लेखणीतून उतरू लागतो.

शब्दसंपत्ती तर अमाप आहेच आणि त्याचबरोबर इतरांच्या सुख - दुःखाशी समरस होऊन लिहिता तेव्हा एकेक अवस्थांचे पदर उलगडले जातात.

सोपं नाही. कधी कधी हे सर्व अलिप्तपणे पाहाणं कठीण होतं.

संवेदनशील मनके कोमल भाव को झंझोडकर रख देता है.

यह सब भावभावनाओं का खेल साक्षी रूप से देखने के लिये मस्तिष्क में अध्यात्मिक विचारधारा और ज्ञान के सत्य स्वरूप को जानना जरूरी है.

आप पर सरस्वती का वरदहस्त है. मन शून्य होना और जाग्रत रहना दोनों का एक साथ अस्तित्व चैतन्य की पहचान है.

अभी और बहुत कुछ होना बाकी है. खुद के सामर्थ्य का ज्ञान आपको है. अपने मन को सम्हालना, सहेजना और सकारात्मक भूमिका अपनाना.

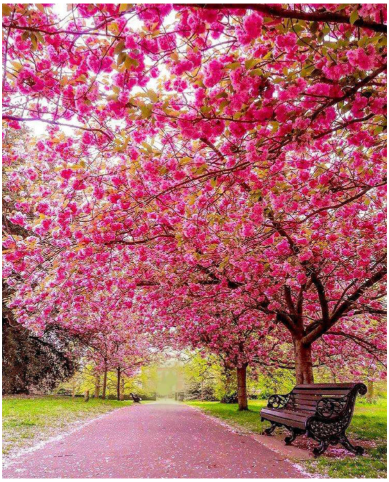

(५१)
प्रीतकुसुमांचा सडा

हे रम्य उपवन की गुलाबी
चांदण्याची रांगोळी
मदन खेळे रतीसवे
येथे वसंती चांदोळी

पानोपानी जागलेल्या
मृदुल कवळ्या भावना
उन्मनातून राजसाच्या
रंग ल्येती कामना

देखणे हे काळजाचे
चित्र कोणी रेखिले
या धरेवर स्वर्ग सुंदर
वन नंदन देखिले

आतुनी उमटून येती
मधुर कविता लाजऱ्या
शब्द माझे भाववेडे
कल्पना त्या साजऱ्या

भेट माझी तुज स्मरावी
येथल्या तरुतळी सदा
टाकलेला मी सख्या रे
प्रीतकुसुमांचा सडा

दि.०२/०३/२०२३
सकाळी ०९.२३ वा

"प्रीतकुसुमांचा सडा..."

किती समर्पक शब्दयोजना व्वा !!

भावना समजणं आणि त्या जशाच्या तशा अर्थानी वाचकांपर्यंत पोहोचणं यासारखी दुसरी आनंददायी गोष्ट नाही.

तुमचं कौतुक करावं तितकं थोडं. तुमची शब्दसंपत्ती अक्षुण्ण आहे.

अशीच सरस्वतीची कृपा तुमच्यावर सदैव राहो.

(५२)
चला रंगू या निज रंगातून

रंग ठरलेले आयुष्याचे
कुणी तसे ते ठरवावे
फुलेही जेथे देती सोडून
ठरलेपण का मिरवावे

इथे जुईने रंग पांढरा
सहजीच सोडून हा दिधला
रंग पिवळसर अंगावरती
हळद लावली कुणी तिजला

निश्चित ठरले काही नियम की
संकेतांच्या त्या ओळी
निसर्ग सुद्धा खेळत राहतो
रंगीबेरंगी जणू होळी

सारे सारे रंग शोभती
लेऊन पहावे त्यांस खरे
हा आवडता तो नावडता
कशास नखरे त्यात बरे

चला रंगू या निज रंगातून
श्रीरंगाची उधळण जी
रंग त्याचे ते मोरपिसाचे
रंग साजिरे उसळण की

रंग रंगेरी निळे चंदेरी
सोनेरी लाल पिवळे हे
हिरवे बरवे आणि केशरी
काळे कुठे ते ढवळे जे

रंग ओततो तो रंगारी
आयुष्याच्या वसनावर
घ्यावे जावे रंगून अलगद
क्षणाक्षणांच्या असण्यावर

दि.०६/०३/२०२३
सकाळी ०८.३२ वा.

"चला रंगूया निज रंगातून"

हा निज रंग ज्याला समजला त्याला त्याचा कृष्ण गवसला.

तुमचे शब्दप्रभुत्व वादातीत आहे. शाश्वत सत्याचे रुक्षपण तुम्ही शब्दफुलांनी सुगंधित करता. रसिकत्व शिकवता.

(५३)
राजस जवळी येईल

चहा पिते की प्राशिते मजला
प्रिये नजर मादक
थंडीमधली नजर गरम की
मदनबाण हे भेदक

आधीच आहे अबोल मी ग
तुझी नजर बोलकी
चाल बोलते ढंग बोलती
तू शब्देविण बोलकी

काय मनीचे तुझे मनसुभे
जायचे मजला कामा
पाय तरी हा कसा निघावा
रमणी इतुकी जर रामा

सार जराशी दूर खोडकर
बट ही रुळते गाली
घेऊन जाते चैन सारखी
खेळे चालीवरती चाली

ओठ टेकल्या कपास पाही
सुख ते दिव्य विचारून
कधी फळे हे भाग्य वाटते
मीच जातो न लाजून

उगा वाटते भय हे मजला
धारदार दृष्टीचे
सौंदर्यच तुज ठायी एकवट
स्मित गोड सृष्टीचे

कल्पनेतली जवळीक वाटे
घडून कधी का येईल
नयन हे मिटुनी घे ना थोडे
राजस जवळी येईल
तुझिया राजस जवळी येईल

दि.०१/०२/२०२३
सकाळी १०.२३ वा.

सृष्टीकर्त्याची कमाल, नजरेतील आस, ओठांवर थबकलेला घोट, सौंदर्यानी घायाळ न होणारा मनुष्य नव्हे...

त्यावर कवितेतील शब्दांचे गोंदण मग काय म्हणायचे ...

फक्त रसपान जीवनेच्छा जागृत करणारे

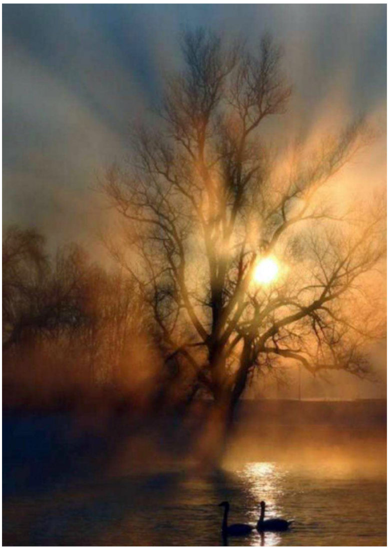

(५४)
घ्यावी सोनेरी सकाळ

धुक्यातुन गाळलेली
घ्यावी सोनेरी सकाळ
तिची किरणं कांचनी
गळा मोतीयांची माळ

तिच्या ओठावर हसू
दिस झाला कसा सुरू
मंद वाहतो वाराही
तिचे केस भुरुभुरू

जरा वसन मोकळे
आता घट्ट केले तिने
बांध कंबर कसून
काम आरंभीले तिने

गेली चरचरावर
छबी आपुली टाकत
जळी दिसली सुंदर
जरा अवचित वाकत

सांज होईल तोवर
तिला दम नाही बाई
असा उरक कामाचा
तिला तेज देण्या घाई

क्षणी गोड हासली ती
क्षितिजास टेकली ती
पहाटेला रम्य कोणी
अप्सराच वाटली ती

दि.१७/०३/२०२३
सकाळी ०८.२८ वा.

“सांज होईल तोवर
तिला दम नाही बाई
असा उरक कामाचा
तिला तेज देण्या घाई”
सुंदर कल्पनाविलास
दान ते ही तेजाचे, सर्वमंगलकारी ...

कामना प्राणीमात्रांच्या उत्कर्षाची, चैतन्याच्या परिस स्पर्शाची. ऋतुचक्राचे प्रवर्तन, बहराचे पुनरावर्तन आणि मनाला उल्हसित करणारे पहाटगान...

सकाळ प्रसन्न झाली.

(५५)

रंग असे कोणते

सांगू कसे राधे तुझा
रंग गडद किती
मनमोहन असलो जरी
मोहित तुजवरती

रूप तुझे विसरू कसे
रंग रंगलेले
नयन तुझे झुकलेले
भाव दंगलेले

अधोमुखी सुंदरी तू
मोहनाची प्रीत
तुजपुढती फिकी सारी
सारी जग रीत

रंगीत जे माळले तू
कुसुम मन सुमन
बघण्या तुज हरखलो मी
हरवले मज मन

इतकी मोही प्रियतमा तू
कसे सावरू
बिरुद ईश्वरी तरी कसे
मना सावरू

झालो मी राधामय
श्याम न उरलो
तूच सखी अनुपमा मी
तुजसाठी झुरलो

रंगपंचमी मनात
रोज खेळ खेळते
देखण्या प्रियेवरी
रंगश्री मेळते

युग थांबे मीही स्तब्ध
रंग असे कोणते
अनुरागी भिजलेली
प्रीत काही नेणते

दि.१३/०३/२०२३
सकाळी ०८.३४ वा.

चित्र मनोहर तितकेच शब्द अन् भाव ही सुंदर.

(५६)
गेला सुटून अवचित

बांधून ठेवले मी
मज आसवांस आत
करूनी कधी मुजोरी
निःशब्द भांडतात

तरीही हजार करते
छपवून मी बहाणे
का ओघळून तुम्ही
ना थांबता वहाणे

कसले हे दुःख गहिरे
सलते मनात खोल
दुथडी भरून सरिता
कधी वाहते अबोल

आता न साहे मजला
माझेच विफलगाण
बांधावरील आसू
ना पाळतील आण

आरक्त होत डोळे
बोलून दुःख गेले
कळले जगास तरीही
सखया तुला न कळले

पुन्हा नव्याने रडले
मी आतल्याच आत
गेला सुटून अवचित
हातातला रे हात

दि.२५/०३/२०२३
सकाळी ०५.५३ वा.

रुदन आणि त्यामागची भावना व्यक्तीला उद्ध्वस्त करते.

संयमी व्यक्ती त्याचा उपयोग जीवनातील संधी म्हणून करते अन् अधिक तेजस्वी होते.

(५७)

असे मीलन देखणे

अलगद उघडल्या
दल कोवळ्या पाकळ्या
रंग उन्हाचे लेऊन
सोन सोनेरी साखळ्या

आत कुपी अत्तराची
दडविली खोल खोल
कण पराग होऊन
गंध वाऱ्याशी रे डोल

मधूप्राशनास आली
भृंग झुंबड राकट
मधुरव गुंजनात
सारा बहर झाकत

वनातली ही दिवाळी
रोज रोज तेजाळते
दिवे पेटून उठती
वनराई त्या माळते

धुंद रंग पसरती
अंग अंग मधुमय
हृदयात उमलते
प्रिया करे अनुनय

असे मीलन देखणे
रोज कृसुम सुमनी
सुकुमार नि नाजुक
माझी प्रियतम राणी

दि.१७/०३/२०२१
सकाळी ०९.२२ वा.

सहज अन् उत्स्फूर्त, शृंगार रसपूर्ण, कळी देखील मनोमन शहारली असेल.

वसंतातील बहर सृष्टीच्या सौंदर्यात भर घालतो त्याचबरोबर हृदयाच्या पाकळ्या ही हळुवार उलगडतो.

प्रेम म्हणजे तरल मनाची उच्चतर अनावृत्त भावना समजायला निर्मलता हवी.

(५८)
रानोमाळी फुलल्या ओळी

लंब तुरे हे फिके जांभळे
लोलक राधेचे
शोभून दिसती कर्णडूल हे
सोज्ज्वळ साधेसे

हिरव्या हिरव्या कुंजवनातील
रास सावळ्याची
ही राधेच्या अंतरातली
आस सावळ्याची

फुलून आल्या जरी स्वर्गातून
नजर धरणीवरती
कुणी अप्सरा पुष्पतुऱ्या ह्या
सौंदर्या भरती

उगा पहावे ऋतू सहाही
अलंकार त्याचे
रानोमाळी फुलल्या ओळी
हुंकार असती ज्याचे

साठवून ते रंग निराळे
रूप वेगळाले
क्षणात लखलख तेज उमटता
मालिन्यही पळाले

दि१४/०४/२०२३
सकाळी १०.०३ वा.

“क्षणांत लखलख तेज उमटता मालिन्य ही पळाले”

वा. खरोखर मनाचे मालिन्य पळवण्याची शक्ती कोमल फुलांमध्ये असते.

उत्तम रंगसंगती, सुगंध, वेगवेगळे आकार अन् सदैव ताजेपणा फुलं काय देत नाहीत?

मन प्रसन्न करण्याचे सहज कौशल्य फुलांमध्ये असते. किंबहुना तो त्यांचा स्वभावच असतो.

तुमच्या कवितेतून फुलंच काय सारा निसर्ग बोलका होतो.

शेअर करता त्याबद्दल धन्यवाद.

(५९)
या प्रेमाची अलौकिक भक्ती

इवले इवले राधा कृष्ण
रूप देखणे चित्ताकृष्ण
गोडगोडवा मधुर माधुरी
कधी न संपे अशी शिदोरी

मनमोहन ती रूपगोजिरी
दामोदराशी अशी साजिरी
चंद्र तो ती असे त्याची रोहिणी
जगता घालती दोघे मोहिनी

हास्य कसे सांगा मापावे
सुहास्य वदने सदाची ध्यावे
इतके गोडुले स्वरूप न्याहाळून
या नयनांनी अमृत प्यावे

दिव्य रास ही चाले नित्यची
नित्य इथे उमलती कांती ही
दूर क्षणातच होती कष्टे
दूर आणखी साऱ्या भ्रांती

प्रेम मूर्त हे बाळ गोजिरे
प्रीत झिरपते झऱ्यासारखी
कितीदा पहावे नाही तृप्ती
या प्रेमाची अलौकिक भक्ती

दि.०५/०४/२०२३
सकाळी ०७.३२ वा.

प्रेमळ, वत्सल आणि प्रसन्न!! राधेचा कृष्ण प्रत्येकाला भेटावा, ज्याचा त्याला ओळखता यावा.

फोटो इतकीच कविता ही सुंदर.

(६०)
तुला निरखून पाहू दे

ढगाआड लपलेल्या चांदव्याचा
मिश्किल रुबाब पहा तरी
गालावरची खळी त्याच्या
हसतेय गोड वरचे वरी

चांदण्याला आवरून
घडी करून ठेवलीय त्याने
रात्रीत ढगांच्या आवरणात
आडून आडून नुसते पाहणे

लपाछपीचा खेळ चाललाय
कधी दिसतोय कधी दडतोय
थंड शिरवाईत ढगांच्या कुशीत
मस्त मजेत उडतोय

तुझा खेळ होतोय खरा
जीव इथे प्रियवरांचा अधमरा
भावनांची भरती, भेटीची आस
तुझी साक्ष मनोमनी प्रीत दालनी खास

तुझ्या लपाछपीमुळे
जीव वरखाली होतो
तुझ्या गोडव्यामधे सखीच्या
मधुरतेचा भास होतो

थांब ना क्षणभर
तुला निरखून पाहू दे
सखी कधी येईल माहीत नाही
तुझ्यात मला हरखून जाऊ दे

दि.२८/०४/२०२३
सकाळी ०८.४७ वा.

भावनांची भरती अन् भेटीची आस वा.

(६१)
जणु भाव हे अव्यक्त

झुपके खरे की खोटे
आशंक होते मन हे
असते बडीच किमया
जो रेखितो सुमन हे

हिरवाईच्या कुशीत
राशी कुसुम खुशीत
पोसून मोठ्या होता
हसतील कळ्या मुशीत

कोठून आणतो तो
इतकी तलम प्रजाती
दल रेशमाचे अंग
सृष्टी ही विणते नाती

किती शुभ्र धवल रंग
चुटुक लाल ते घोस
वेलीवरी उमलले
सौंदर्य जयघोष

ही केवढी विविधता
किती संगती जुळाव्या
कलाकार तो विरळा
त्या कामना खुलाव्या

पाहून दृष्टी तृप्त
मन होत जाते भक्त
टिपण्या नजर मिळावी
जणु भाव हे अव्यक्त

दि.१४/०४/२०२३
सकाळी ०९.१४ वा.

''सौंदर्याचा जयघोष''
वाह!! या फुलांच्या लटकणाऱ्या घोसांसाठी किती चपखल शब्दप्रयोग.

(६२)
ये ये राणी प्रीत दालनी

सोन झळाळी पानांमधली
इथे उतरली आहे
ही रानाची वाट सजूनी
सांज मंतरली आहे

बुंधे सोनेरी झाडे सोन्याची
सूर्य ओकतो सोने
क्षण दोघांचे अमूल्य सोने
मिळुनी लुटुन घेणे

तेज एक चमकते अंतरी
नयनांमधुनी तेज
तुझ्या आठवासवे उधळते
आसमंतीही तेज

कुणी न येथे प्रिये निवांत
असा लाभतो संग
या रानाच्या वाटेवरल्या
भुलीत होऊन दंग

चमक चांदणी केशर रंगी
कुणी उतरल्या पऱ्या
ना दिसती त्या झुलवून जाती
स्वप्न नाद झांजऱ्या

ये ये राणी प्रीत दालनी
पायघड्या हृदयाच्या
घे समजून अन उमजून घे तू
रेशीमगाठी जन्माच्या

दि.०१/०५/२०२३
सकाळी १०.५४ वा.

स्वप्न नाद झांजऱ्या

तो नाद कसा असावा याचं अचूक निरीक्षण आणि योग्य शब्द.

तुमच्च्यासारख्या व्यक्ती म्हणजे भारतीय संस्कृतीचा जिवंत झरा आहे.

अजून भविष्यात तुम्हाला खूप मानसन्मान प्राप्त होणार आहेत. तो एका दृष्टीने सनातन संस्कृतीचा ही सन्मान असेल.

मुलांची ही अशीच सरस्वतीची कृपा राहावी आणि तुमचाच वारसा पुढे चालवावा ही सदिच्छा.

(६३)
जुईली जुईली

जुईली जुईली नाजुक जुई ग
केवढी हळवी वेली नि भुई ग

केवढी नाजुका जुई तू साजुका
संगती रहा ग गंधाला मागू का

कवळ्या पाकळ्या कवळ्या जाणिवा
कवळ्या स्पर्शाच्या कवळ्या भावना

गंधही मंद नि जीवाला छंद ही
जुईली काळजाच्या पेटीत बंद ही

गालाशी रुळवून तुला मी रुजवून
मनात उमलून येशील बहरून

दि.०६/०५/२०२३
सकाळी ०८.१७ वा.

कवळ्या पाकळ्या कवळ्या जाणिवा

कवळ्या स्पर्शांच्या कवळ्या भावना

इस कुसुम की रूह को जान लिया आपने । इसकी कोमलता और सुगंध को उजागर किया आपने ।

जुईच्या फुलांना हळुवार स्पर्श करावा लागतो. ओंजळीत घेऊन अलगदपणे न दुखवता त्यांचा सुगंध भरून घ्यावा लागतो.

सर्व भावना वर्णन करताना तुम्ही उचित न्याय जुईला दिलात.

सुगंध श्वासांत, मनांत भरून घ्यावा.

खूप छान.

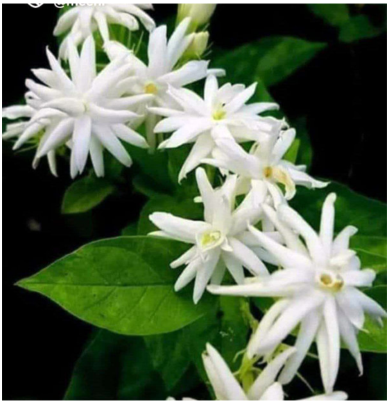

(६४)
ठेवा सांभाळून निज ह्रदया

हे मदनाचे बाण गोजिरे
काळजास भेदती
सावज आपुले गंध पसरुनी
अचूक कसे वेधती

हसऱ्या हसऱ्या धवल पाकळ्या
कोमलतेचे रंग
मदन जोडतो निज धनुषावर
जुळण्या रेशीम बंध

दिव्य सुगंधामुळे प्रफुल्लित
होय मनाची पाती
रूप देखणे स्पर्श मुलायम
शर सांधुनिया जाती

आत मधाचे नर्म मर्म हे
धर्म प्रीतीचे होती
कुणी भक्तीच्या गाभाऱ्यातून
सेज फुलांची सजवती

आल्या उमलून नंदनवनीच्या
कळ्या कुसुम अप्सरा
ठेवा सांभाळून निज ह्रदया
झरेल ताजा झरा
भाव वाहू द्या जरा

दि.०५/०५/२०२३
सकाळी ०८.२२ वा.

रसिकतेने गंध, कोमलता, सौंदर्य, आकर्षक रचनेचा आणि काव्यात गुंफलेल्या शब्दसुमनांचा आनंद घ्यावा अशी कविता.

मानवी जीवन प्राप्त झाल्यावर सृष्टीतील वैविध्यपूर्ण निसर्गाचा आणि त्यातील माधुर्य याचा आस्वाद कसा घ्यावा हे तुमच्याकडून शिकावे.

मदनबाण नाव का ठेवलं असेल हे त्या फुलांकडे पाहून समजतं. त्यांच्या गंधानी मन कसे धुंद होते हे केवळ रसिक जाणे.

शेअर केल्याबद्दल धन्यवाद.

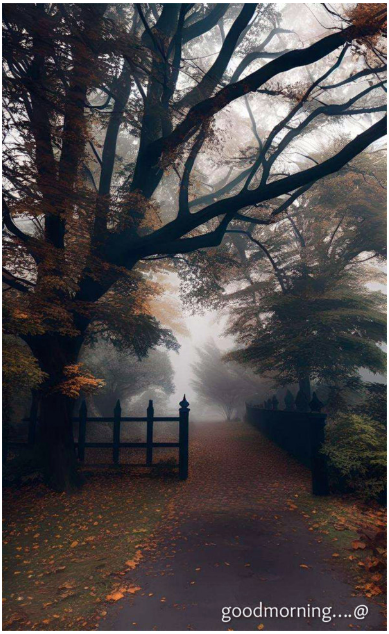

(६५)
मना सांग वेड्या तुला काय झाले

धुके पांघरून रान वेडावलेले
हरवून वाटा गुडूप जाहलेले
कुणी पेरलेल्या सुखांच्या या राशी
मनाचा मनाशी कुणी मेळ घाले
मना सांग वेड्या तुला काय झाले

फुलांनी स्वतःला असे अंथरावे
कळ्या पाकळ्यांनी उगा थरथरावे
मला वाटते ओठ तव मंथरावे
शृंगार दव पानापानात ओले
मना सांग वेड्या तुला काय झाले

तरुंनी धुक्यातुन राहून स्तब्ध
फांदीवरी पल्लवांचेच शब्द
शीतल झुळूक ऐसी यावी हवीशी
हातात वाटे प्रारब्ध आले
मना सांग वेड्या तुला काय झाले

अशा जाणिवा त्रास देती मनाला
नको विरही वणवा जो जाळी तनाला
कणकण झुरावे तुझ्या भेटीसाठी
दिलासा मिठीत अन धुके खेळ चाले
मना सांग वेड्या तुला काय झाले

मला येऊ दे ना तुझ्या प्रीतकोशी
प्रिये का ग घेशी मोगऱ्याला उशाशी
सुगंधित वारे तुला स्पर्शिणारे
मी जातो पघळून मला काय झाले
मना सांग वेड्या तुला काय झाले

दि.०९/०५/२०२३
सकाळी ०९.१३ वा.

मन वेडंच असतं भ्रमरा सारखं भ्रमित, मोहित होऊन भ्रमण करीत असतं. जिवंतपणाचे लक्षण...

(६६)
तुझ्या संगतीने

तुझ्या चेहऱ्याला किती आठवावे
मनाला तुझ्यापाशी मी पाठवावे
ते गहिरे नि भेदक तुझे नेत्र राणी
मी सामावुनी जातो उरतो न आणि

भुवया कमानी खुणावून जाती
मधे लावलेली ती टिकली गुणाची
सरळ देखणी नासिका सुंदरी जी
नथनी विराजे पुन्हा त्यावरी ती

तुझ्या मल्मली ओष्ठ कलिका स्मराव्या
रातीही काळ्या तिळी बघ झुराव्या
शोभे हनु किती रेखीव सुंदर
गालही गुलाबी मन माझे कलंदर

निघालेली बट जी मला छेडताहे
प्रीतीत बघ आगळीक घडताहे
असे मी उरावे तुझ्या आठवातुन
असे मी झुरावे तुझ्या साठवातुन

तू काही न बोले तरी बोलकी तू
तू काही न सांगे तरी तरी सांगते तू
तुझ्या त्या सुरेल्या सुरातून गावे
तुझ्या संगतीने प्रिये मी जगावे

दि.०९/०५/२०२३
सकाळी ०९.१४ वा.

मी सामावूनी जातो उरतो न आणि

किती अचूक वर्णन केले आहे कवितेमध्ये. सौंदर्यरसपान करताना जीव भुलतो. जणू कमलपुष्पी भृंगाला जगाचे विस्मरण व्हावे.

लग्न करायला निघालं की अशा सौंदर्यवती कुठे जातात कोण जाणे.

पुष्कळदा अशा सौंदर्यवतीं बरोबरच्या काटकुळ्या किंवा लठ्ठ, काळ्याशार, बेढब चालीच्या अरसिक माणसाला पाहिलं की कालवाकालव होते.

काय परमेश्वरी योजना असावी बरे

(६७)
समांतर रेषा झालेल्या

अंतर वाढतचि गेले,
किती मी सांधुनिया ठेले
एक एक धागा घट्टविला तरी का
हातुन ते सुटले

दोन जीव एकरूप होती,
असे जे ऐकिले होते
म्हणूनी तळमळ हृदयातील,
जीवाला अंथरीले होते

असे का यावे वाट्याला,
नशिबाने दगा द्यावा
ज्याच्यासाठी दिधले सारे,
तोचि का परकासा व्हावा

शब्दही रुक्ष होत जाती,
अर्थ तर गोठूनिया रहाती
दिखाव्यापुरती ती उरती,
खरी मग कुठूनिया नाती

जसे कोणी दो अनोळखी,
कशाचे काही बंध नाही
चालत्या पावलांसाठी घराची ओढ,
छंद नाही

समांतर रेषा झालेल्या,
अंतरे दूर गेलेल्या
आपुल्या आठवांनीही,
फारकती अबोल रेखियल्या....

दि.२३/०५/२०२३
रात्री ११.१० वा.

चित्राला वाचा फुटो की भावनांचे चित्र उमटो दोघांना न्याय मिळवून देण्याचे सामर्थ्य तुमच्या तरल मनोवृत्तीमधे आहे.

जपून ठेवा ही अमूल्य वृत्ती. रुक्षतेची हवा लागू देऊ नका.

भगवंताची कृपादृष्टी सदैव तुमच्यावर राहो ही प्रार्थना.

नेत्र वाचू दे प्रिया देवा रे गिरीधारी
चारी वेदांचीच वाणी अंगिकारी
लाभू दे मज कांती थोडी तुज कृपेने
जी मुखावर आहे आभा तेजकारी

(६८)
श्याम सुंदर सावळ्या तुज ध्यान व्हावे

मोहना कृष्णा तुझ्या रूपात गोडी
आहे परमपित्याची आणि जिवाची जोडी
केवढे मोहक हे सुंदर रूप सगुणी
एक स्मित सोडवी कठिणशी कैक कोडी

वैजयंती माळ रुळते हृदयतळाशी
कंकणे कडे बाजूबंदही दो करांशी
रत्नमाला केयुरे कंठी विराजे
मुकुट कुंडलांची वाढते शोभा मुखाशी

पायी तोडवी पदकमलांशी रुंजलेली
चरणभूषणे नाद करुनी गुंजलेली
कटी कसलेले पीतांबर मऊ रेशमाचे
बासुरी खोवून सुरांनी छंदलेली

बालपणीचे रूप किती हे देखणे की
हरखुनी जावे तनाने मज मनाने कीं
श्याम सुंदर सावळ्या तुज ध्यान व्हावे
गळुनी पडावे ऐहिकाचे मोह मी मी

भूषणे व्हावी मी वाटे मज गुणांनी
अंगावरती स्थान मिळू दे मज कणांनी
साधना आराधना घडू दे तुझी रे
फेरा चुकू दे भक्तिमय माझ्या क्षणांनी

दि.१३/०५/२०२३
सकाळी ०६.५१ वा.

ज्याचा त्याचा कृष्ण ज्याला त्याला सापडावा अन् ओळखताही यावा. श्रीकृष्णाचे वर्णन म्हणजे त्याचे स्मरण होय. स्मरणात सायुज्यता

(६९)
सुकुमार सुमन वेड्या

कुठल्या फुलास माहीत
परिमळणे कोणासाठी
दरवळ सहर्ष नेतो
वारा दहा दिशाही

आतून सुमन सुंदर
मम भाव परागांचे
करतील पुष्प सोपे
प्रकटन अनुरागांचे

झणी भावना फुलातुन
त्या काळजात जातील
सखीचा निरोप माझ्या
हासून ते पहातील

ते कापरे अधर अन्
थरथरती तनु कोमल
तन्वी भुलून जाईल
पाहून पुष्प सेजल

आता न कळते कोण
होते क्षणी सलज्ज
ते कुसुम प्रियांगी का
प्रियाराधक मी सज्ज

कैसे मी फेडू ऋण हे
सुकुमार सुमन वेड्या
रती कोरते मनात
मदनाच्या पडती बेड्या

दि.२७/०५/२०२३
सायं ०६.११ वा.

“ते कापरे अधर अन्
थरथरती तनु कोमल”

“रती कोरते मनात
मदनाच्या पडती बेड्या”

भावनांना शब्दांच्या कळ्यांत गुंफून छानसा सुगंधी गजरा करणे आणि छान सजवलेल्या चांदीच्या परडीतून सादर करणे हे तुम्हीच करू जाणे.

“नादावतो मधुगंध अन् कमलपुष्पी भृंगासी बंध”

हे असे नादावणे चांगले का वाईट या फंदात रसिक, कोमल हृदय असलेली व्यक्ती पडत नाही. त्या अवर्णनीय आनंदाच्या लहरी भोगत, झुलत रहाते.

धुंदी ही धुंदी असते. मग ती प्रेमाची असेल, भक्तीची असेल, चिदानंदाची असेल ...

उन्मनी ही अवस्था समरसून जगण्याचा आनंद लुटणाऱ्या व्यक्तीला आकळते, भावविभोर करते, स्वतःचं अस्तित्व काही काळ का होईना विसरायला लावते.

हे असं स्वतः चं अस्तित्व पणाला लावून साधुजन अनंताची साधना करतात, उन्मनी अवस्थेत रमतात, ती तुमच्या भावपूर्ण कवितांमधून तुम्ही सहजपणे जाणिवेच्या स्तरावर आणता.

शेअर करता त्याबद्दल धन्यवाद.

(७०)
त्या निर्मात्या सादर पहावे

असे प्राक्तनी तेच होई
प्रयास आपुल्या हाती
कर्म घडावे ऐसे की मग
भाग्यपंक्ती बदलती

निश्चित केल्या कर्म ओळी ज्या
पूर्वजन्मीचे संचित
जीव विसरतो गतजन्मीचे
स्मृती विना तो वंचित

तरी एक जे सांगे ईश्वर
श्रद्धा नितांत त्यावर
सारे समर्पण घडुनी जावे
अर्पून सारे त्यावर

तोच निरंतर तोच चिरंतन
तोच अनादी आणि अनंत
सारे बाकी असता नश्वर
सारे आदीयुत आणि त्या अंत

या जन्माचे सार्थक व्हावे
मी प्रभुपदी त्या स्वतः वहावे
कणाकणातून अणुरेणूतून
त्या निर्मात्या सादर पहावे

दि.१२/०६/२०२३
रात्री १०.४० वा.

“कणाकणातून अणूरेणूतून
त्या निर्मात्या सादर पहावे”

मी सत्यसनातन शाश्वत
अशाश्वताचा भारवाही
अनादी – अनंत अनंग
देहाचा धरीला असे संग

पाहता वाहता निर्मळ
मन करिता सोज्वळ
अवघा रसरसूनी भरला
दशांगुळे जो उरला

देहभाव न ची राहिला
सर्वत्र मीच भावस्पर्शी
तुका अणुरेणिया थोकडा
झाला म्हणे आकाशाएवढा

तुमच्या कवितांमधून अध्यात्माचा झरा सहजच वाहता असतो. संस्कृत आणि संस्कृतीचे चैतन्य त्यातून प्रवाही आहे. सांसारिक व्यावहारिक सर्व व्याप सांभाळत असता ही स्वतःच्या अंतर्मनाला स्वस्थ ठेवणे महाकठीण आहे. सर्वाभूती परमेश्वर अन् तोच माझ्या ही ठिकाणी आहे असे मनात रुजवणे, रुजणे आणि ती सहजस्थिती अनुभवणे हा परमबिंदू आहे. अनाहत नादबिंदू अन् स्पंदन केवळ आंतरिक जाणिवांचा विषय आहे.

तुकाराम महाराजांच्या आत्मज्ञानाचा दीप तुमच्या कवितेमधून प्रकाशत आहे. शेअर केल्याबद्दल धन्यवाद.

– अनिरुद्ध कवीश्वर

लेखिकेचा परिचय

- **डॉ. मंजूषा पंढरीनाथ कुलकर्णी,**

  पीएच. डी. (संस्कृत), नेट (संस्कृत), सेट (शिक्षणशास्त्र), एम.ए. (संस्कृत), एम.एड., राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ (महाराष्ट्र शासन, भारत) (सहाय्यक प्राध्यापक - संस्कृत)

  २३१ समर्थ अलंकार, सदनिका क्र. २, कवितांच्या बागेसमोर, विठ्ठल रुक्मिणी मंदिराजवळ, ज्योतीनगर, छ. संभाजीनगर - ४०० ००५

  ई-मेल : dr.manjushak@gmail.com

  मोबाइल : + ९१ ९८२२८ ३९४९१ । व्हाट्सएप; +९१ ९०८२१ ६१५२४

सध्या :

- **प्रशासकीय अधिकारी, मुख्यमंत्री कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई (महाराष्ट्र)** येथे राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ म्हणून कार्यरत.
- महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामध्ये राज्यात सर्वप्रथम स्थान अधिगत आणि राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ शासनसेवेमध्ये २२ वर्षांपासून कार्यरत.
- **संस्कृत सल्लागार मंडळाची सदस्य, साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली. (https://sahitya-akademi.gov.in)**
- व्यापकदृष्ट्या मान्यताप्राप्त संस्कृत भाषातज्ज्ञ, **साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २०२० प्राप्त,** उच्च शिक्षणातील शैक्षणिक विचारवंत, उच्च प्रशंसित कवयित्री, लेखिका, संशोधक आणि वक्ता.
- तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी लिखित ''वैदिक साहित्याचा इतिहास'' (२६० पृष्ठे) या **मराठी पुस्तकाचा (साहित्य अकादमी पुरस्कृत) संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्याचा विशेष प्रतिष्ठेचा प्रकल्प** साहित्य अकादमीने प्रदान केला होता, जो पूर्णत्वाला जाऊन साहित्य अकादमीद्वारे अनुवाद प्रकाशित.
- आचार्य बाळाराव **सावरकर लिखित स्वातंत्र्यवीर सावरकर यांच्या चरित्राच्या (अंदाजे २००० पृष्ठांच्या) ४ खंडांचा अत्यंत सन्मानाचा संस्कृत अनुवाद प्रकल्प** स्वातंत्र्यवीर सावरकर राष्ट्रीय स्मारक, मुंबई यांनी स्वाधीन केला आहे. त्यापैकी प्रथम खंडाचा अनुवाद पूर्ण झालेला असून प्रकाशनाच्या मार्गावर.

- गेल्या २५ वर्षांपासून, भाषा, साहित्य, संस्कृती, कला, नाटक, शिक्षण आणि भाषेशी संबंधित विधायक कार्याचा प्रसार करण्याच्या ध्येयाने प्रेरित अन् कार्यरत आहे.
- संस्कृतच्या प्राध्यापिका, वसंतराव नाईक शासकीय कला आणि सामाजिक शिक्षण संस्था, नागपूर.
- **महाराष्ट्र शासनाच्या पहिल्या पूर्णवेळ महिला भाषा संचालक आणि महाराष्ट्र राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग, महाराष्ट्र शासनमध्ये प्रशासकीय अधिकारी** ह्या पदांवर कार्यभार सांभाळला.
- पुणे विद्यापीठातून पदवी आणि पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केले
- तसेच पुण्यातील एसएनडीटी विद्यापीठामधून देखील बी.एड. आणि एम.एड. पूर्ण केले.
- एकाच वेळी पुणे विद्यापीठ आणि टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठात अव्वल येण्याचा बहुमान मिळवला.
- MPSC वर्ग-एक परीक्षेमध्ये संस्कृत या विषयामध्ये सर्वप्रथम येण्याचा बहुमान
- विविध राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय परिषदा, चर्चासत्रे आणि परिसंवादांमध्ये अनेक शैक्षणिक शोधनिबंध सादर केले आणि अनेक प्रतिष्ठित पुरस्कार जिंकले.

लक्षणीय योगदान :

डॉ. मंजूषा या भाषा, कला, नाटक, संस्कृती, प्रशासन, साहित्य आणि शिक्षण या क्षेत्रांमध्ये अनेक बहुमुखी भूमिकांमध्ये योगदान देत आहेत. त्या संस्कृतमधील एक प्रसिद्ध प्राध्यापिका, एक प्रसिद्ध वक्ता, एक विचारशील प्रवचनकार, एक वाचक, एक उद्घोषक, एकल-कलाकार-नाट्यकलावंत/सादरकर्त्या, एक कवयित्री, एक संशोधक, एक लेखिका आणि अशा अनेक क्षेत्रांमध्ये नैपुण्य असलेल्या विदुषी आहेत.

गेल्या काही वर्षांमध्ये डॉ. मंजूषा यांनी भाषिक संशोधन, अनुवाद, भाषा आणि कोशविकास आणि भाषा धोरणाची निर्मिती अशा अनेक महत्त्वपूर्ण क्रियाकार्यांचे नेतृत्व केले आहे. शिक्षण, साहित्य, प्रशासन आणि संस्कृती या

क्षेत्रातील त्यांच्या अद्भुत योगदानाबद्दल त्यांना अनेक पुरस्कार आणि सन्मानचिन्हांनी सन्मानित करण्यात आले आहे.

डॉ. मंजूषा यांनी मराठी कवितेच्या क्षेत्रात जागतिक स्तरावर विश्वविक्रमधारक अशी एक अनोखी ओळख निर्माण केली आहे आणि चरित्र, कविता, ललित आणि तात्त्विक तसेच वैचारिक लेखन अशा सर्व संबंधित शैलींमध्ये त्या एक उत्कृष्ट आणि प्रथितयश लेखिका म्हणून चमकत आहेत.

प्रकाशमार्गा: हे पुस्तक डॉ. प्रकाश बाबा आमटे यांच्या चरित्राचा (मराठी भाषेतील) डॉ. मंजूषा यांनी केलेला संस्कृत अनुवाद आहे ज्याला २०२० वर्षातील साहित्य अकादमीच्या अनुवाद पुरस्काराने गौरविले गेले. डॉ. आमटे यांच्या या अद्भुत जीवनप्रवासाचा संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्यात डॉ. मंजूषा यशस्वी ठरल्या आहेत.

''**साहित्यिक व्रत**'' म्हणून गेल्या ६ वर्षांपासून, डॉ. मंजूषा रोज काव्यरचना रचत आहेत आणि प्रसारित करत आहेत. त्यानिमित्ताने मराठी कवितेतील 'हाय रेंज बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड' मध्ये जागतिक विक्रम केल्याबद्दल महाराष्ट्राचे माजी राज्यपाल श्री. भगतसिंग कोश्यारी जी यांच्या हस्ते डॉ. मंजूषा यांचा सत्कार झाला आहे.

प्रकाशित पुस्तके –

- डॉ. मंजूषा यांनी मराठी, संस्कृत आणि इतर भाषांमध्ये अनेक उत्तम पुस्तके लिहिली आहेत आणि त्यांचे पहिले पुस्तक 'विवाह संस्कार' २०१० या वर्षी प्रकाशित झाले. त्यानंतर डॉ. मंजूषा यांनी संस्कृतमधील इतर अनेक पुस्तके प्रकाशित केली आहेत ज्यामध्ये श्यामस्य माता, विवेकानंदस्य विचारसौंदर्यम्, वेदकालीन स्त्रीरत्नानि, स्मृतिवचनानि, स्मृतिप्रतिपादित न्याय:, विवेकरत्नानि, प्रकाशमार्गा : अशी अनेक पुस्तके संस्कृतमध्ये रचली व अनुवादित केलेली आहेत. तर 'प्राचीन भारतीय समाज', 'सूर्य शक्ती और मानव', 'कौटिलीय अर्थशास्त्र', 'स्मृतीग्रंथ – भाग १ और २' ही त्यांची हिंदी भाषेतील पाच पुस्तके प्रकाशित झाली आहेत.

  त्यांच्या मराठीतील पुस्तकांमध्ये अनमोल विचार ठेवा – नचिकेता (लेखांचा संग्रह), लावण्यखणी (मराठी लावणी गाण्यांचा संग्रह), कणखरबाणा राणी

अहिल्या (अहिल्याबाई होळकर यांचे चरित्र), मृद्‌गंध (ग्रामीण मराठी भाषेतील कवितांचा संग्रह), एक पाती गवताची (ललित लेखसंग्रह), प्रीतसुधा, आरसपाणी–जीवनगाणी (मानवी जीवनावरील कवितांचा संग्रह), गोड–गोड पापा (बालकवितांचा संग्रह), सर्ग–निसर्ग, संतोष, उत्कर्ष, पूर्वा, सृष्टीगंध (निसर्गावरील कविता), नाथा पंढरीनाथा, ईश भाग्येश (देवभक्तीपर), मंगेश, आंदण (प्रासंगिक), रूप–स्वरूप (राधाकृष्ण), अलवार, मधुश्री (ऋतू), सुधांशु (चंद्र), दिव्यांतरी (सूर्य), बकुळफुले, अळुमाळु, सुरभी (फुलांवरील कविता), खाणाखुणा (पशु), वैष्णवी (पक्षी), नादश्रुती, श्वेता (तिच्यावरील प्रीत कविता), स्वामिनी (स्त्रीजीवन – भाग १), मृणालिनी (स्त्रीजीवन – भाग २), प्रमिला (धरती–आकाश), लाघव वेळा (सकाळ–संध्याकाळ), मनमंदिरा, तेजशलाका, उदय, मंजुभारती (जीवनपर कविता), प्रियतमा शुभांगी, नेहा, सुधीर (त्याच्यावरील प्रीत कविता), मन्मनी, इंदुमती, मंजुश्री, मानसी (ललितलेख), बोल बरवे, मनस्विनी, हृदयस्पर्शी (रसिकप्रतिक्रिया – कवीश्वर) यांचा समावेश आहे.

याशिवाय विज्ञानातील संस्कृत, स्मृती धारा भाग–१ आणि भाग २, चतुरंग, शोधामृत, संस्कृत मराठी उखाणे, गौरवगाथा सूर्याची, जीवनचिंतन, भावमंजूषा, विचारकणिका, वेदकालीन स्त्रीरत्ने आणि अणुविज्ञानातील झंझावात – डॉ. अनिल काकोडकर, प्राचीन भारतीय समाज. ही पुस्तके देखील प्रकाशित आहेत. त्यांचे मराठीमध्ये ‘मंजु मंजिरी’ आणि ‘सर्ग निसर्ग’ नावाने ऑडिओ कवितासंग्रहही प्रकाशित झालेले आहेत.

प्रकाशनाच्या वाटेवरील पुस्तके –

(राधाकृष्ण) – श्रीरंग, कृष्णकांत, (निसर्गपर) – युगंधरा, (वेळा) – तेव्हा, (मिश्र कविता) – गंधराणी, कवडसा, मृण्मयी, अबोली, (ऋतू) – सहा सोहळे, नभ मोजताना, (पाऊस कविता) – श्रावणी, (गझल) – उल्का, (अन्य रसिक प्रतिक्रिया) – प्रतिसाद, रसिकवरा, हृदयतरंग, अनुबंध (वाट) – जरा रेंगाळले, (फुले) – कामिनी, (रंग) – रंगतनु, (सर्वोत्कृष्ट कविता) – माझी कविता.

मिळालेले पुरस्कार :

पुरस्काराचे नाव आणि वर्ष –

- कोकण मराठी साहित्य परिषदेचा अत्यंत मानाचा २०२२–२३ चा ललित गद्य विभागातील द्वितीय क्रमांकाचा सौ. लक्ष्मीबाई व राजाभाऊ गवांदे पुरस्कार ‘एक पाती गवताची’ या ललितलेखसंग्रहास प्राप्त झाला आहे.
- शिक्षाश्री सन्मान – २०२४
- स्व. वा.ना. उत्पात स्मृती पुरस्कार – २०२३
- परळी भूषण पुरस्कार २०२३
- मुंबई मराठी ग्रंथ संग्रहालय २०२३ पुरस्कार (गौरव गाथा सूर्याची साठी)
- संस्कृत भाषा सभा नाशिक, महाराष्ट्र तर्फे डॉ. व्ही. एम. गोगटे स्मृती पुरस्कार २०२३
- अखिल ब्राह्मण मध्यवर्ती संस्था, नाशिक २०२२ तर्फे सन्मान आणि सत्कार
- अखिल देशस्थ ऋग्वेदी ब्राह्मण मध्यवर्ती मंडळ, वडोदरा तर्फे ‘‘साहित्य रत्न’’ पुरस्कार २०२२
- सरस्वतीदेवी विद्या विकास ट्रस्ट पुरस्कार २०२२
- प्रेमचंद सन्मान २०२२
- अणुविज्ञानातील झंझावात : डॉ. अनिल काकोडकर – ३ राज्यस्तरीय पुरस्कार प्राप्त
- महात्मा फुले राज्यस्तरीय बाल–साहित्य पुरस्कार (महाराष्ट्र साहित्य प्रतिष्ठान) २०२१
- राज्यस्तरीय संत नामदेव चरित्र साहित्य पुरस्कार २०२०
- लेखक सुनील रंगराव देसाई राज्यस्तरीय बाल–साहित्य पुरस्कार २०२९
- संस्कृतसाठी साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २०२०
- राष्ट्रपती पुरस्कार विजेते दिवंगत व्ही.डी. सर्जे गुरुजी प्रतिष्ठानचा जीवन गौरव पुरस्कार २०१८

- पत्रकार उत्कर्ष समिती (मुंबई)चा राज्यस्तरिय आदर्श शिक्षक पुरस्कार २०२७
- शेतकरी शिक्षण प्रसारक मंडळ आष्टी जि. बीड (महाराष्ट्र) चा राज्यस्तरीय आदर्श पुरस्कार
- द्वारका प्रतिष्ठानचा राज्यस्तरीय सर्वोत्कृष्ट प्रशासक पुरस्कार
- गोस्वामी संत तुलसीदासकृत रामचरित मानस पुरस्कार २०२६
- राज्यस्तरीय दैनिक भास्कर महिला पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय लोकमत सखी सम्राज्ञी पुरस्कार २०१२
- दिल्ली संस्कृत अकादमी, अखिल भारतीय-नवोदित - संस्कृत कवि प्रतियोगिता पुरस्कार २०१२
- लोकमत माझी आई पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय महिला गौरव पुरस्कार २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव - संहितालेखन प्रथम पारितोषिक २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव - नाट्य द्वितीय पारितोषिक २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०१०
- S.N.D.T. महिला विद्यापीठ, सर्वतृतीया २००१
- मध्यप्रदेश संस्कृत अकादमी राष्ट्रीय निबंध रचना पुरस्कार १९९८
- महाराष्ट्र राज्यशासन संस्कृत प्राविण्य पुरस्कार १९९८

- **Digital Content :**

अ.क्र.	तपशील	लिंक
१	सखी सह्याद्री मुलाखत, दि. १०-१०-२०२४	https://www.facebook.com/share/v/FmEuAjAVeKGrunYB/?mibextid=WC7FNe
२	सोनाली नवांगुळ, डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमीचा अनुवादासाठी पुरस्कार	https://www.loksatta.com/pune-news/sonali-nawangul-dr-manjusha-ku-lakarni-sahitya-akademi-award-for-translation-akp-94- 2600116 ?utm_source=whatsapp_web & utm_medium =social& utm_campaign=socialsharebuttons
३	''आपल्यालाच आपला प्रकाश होता आलं पाहिजे.'' साहित्य अकादमीचा पुरस्कार मिळाल्या नंतर मंजुश्री यांनी दिलेला हा संदेश आपल्या सर्वांसाठी साहित्य अकादमी पुरस्कार विजेत्या डॉ. मंजूषा कुलकर्णी MaxWoman वर.	https://youtu.be/Lqu-YF4G-rw
४	डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमी पुरस्कार	https://www.madhyamvruttseva.com/डॉ-मंजूषा-कुलकर्णी-यांचा/

५	महाराष्ट्राचे माननीय राज्यपाल यांचे ट्वीट	<https://twitter.com/maha_governor/status/ @maha_governor 1439559856764030979 ?s=08 <https://twitter.com/maha_governor/status/1439559859536482304?s=08
६	संस्कृत भाषाव्रताचा सन्मान 'प्रकाशवाटा' या डॉ. प्रकाश आमटे यांच्या आत्मचरित्राचा संस्कृत अनुवाद डॉ. कुलकर्णी यांनी 'प्रकाशमार्गा:'	https://www.loksatta.com //lokrang/sahitya-akademi-award-for-translation-autobiography-of-prakash-amte-poet-prof-dr-manjusha-kulkarni-prakashwata-zws-70-2612674/lite/ ?utm_source=whatsapp_web&utm_medium=social&utm_campaign=socialsharebuttons
७	https://mr.wikipedia.org	https://mr.wikipedia.org/wiki/मंजूषा_कुलकर्णी
८	प्रा.डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांचा महाराष्ट्र राज्याच्या मा. राज्यपालांच्या हस्ते अभिनव साहित्यिक विक्रम केल्याबद्दल सत्कार	https://youtu.be/6x7BRzz_seo

९	प्रशासक आणि संस्कृत विद्वान - डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांच्याशी भेट (डीडी न्यूजद्वारे)	https://youtu.be/7a5dNUZKnRk
१०	@MahaGovtMic	https://twitter.com MahaGovtMic/status 1476551366352924672?s=08
११	कवयित्री डॉ.मंजूषा कुलकर्णी यांचा जागतिक काव्य विक्रम केल्याबद्दल राज्यपालांच्या हस्ते सत्कार 'साहित्यिक व संतांनी देश एकसूत्रात बांधला' भगतसिंह कोश्यारी	https://twitter.com/InfoVidarbha/status/1418559733921816580?s=20
१२	साहित्याच्या पारावर डॉ. मंजूषा कुलकर्णी सखी सह्याद्री - डीडी सह्याद्री दूरदर्शन मुंबई	https://youtu.be/VEJcY4GX7tg
१३	सखी सह्याद्री	<https://youtu.be/ITLxInwuJc ; https:/youtu.be/7a5dNUZKnRk
१४	खास कार्यक्रम / नवदुर्गासह डॉ.मंजूषा कुलकर्णी / नवरात्री स्पेशल / सकाळ मीडिया	https://youtu.be/m1Ot_LzxI4k

१५	मनीषा नवपुते यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=126653335052919 8id=100015176343763&sfnsn=wiwspwa
१६	संजीव खानझोडे यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=4429100480484776 id=100001546044035 sfnsn=wiwspwa
१७	ऑडिओ अल्बम – ''सर्ग_निसर्ग'' ऑडिओ अल्बम – ''मंजुमंजिरी''	<https://vy6s8.app.goo.gl/NKnJ> https://vy6s8.app.goo.gl/A8Z5
१८	Special Screening of 100th Episode of Mann Ki Baat from Raj Bhavan	https://www.youtube.com/live/7-dyWQaLA?si=mid7qSf_HIM6WQ8q
१९	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग – १	https://youtu.be/TrNMBV_ysf8?feature=shared
२०	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग –२	https://youtu.be/NpvMk-Pu4dOs?si=typfHtOvNg-1hDXgT

सारांश :

- एकूण अनुभव (शैक्षणिक) : २२ वर्षे
- एकूण अनुभव (प्रशासकीय) : १३ + वर्षे
- व्याख्याने आणि भाषणे : १००० पेक्षा जास्त
- प्रवचने : ५०० हून अधिक
- शोधनिबंध प्रकाशित : १०० हून अधिक
- स्वलिखित पुस्तके (प्रकाशित) : ८२
- स्वलिखित पुस्तके (आगामी) : २१
- संशोधन प्रकाशने : १६
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत सहभाग (आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय आणि राज्यस्तरीय) : ४०
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत स्रोत-व्यक्ती / तज्ज्ञ म्हणून सहभाग : २०० हून अधिक
- पुरस्कार : २०० पेक्षा जास्त
- मिळालेल्या शिष्यवृत्ती : ९
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. पदवी प्राप्त विद्यार्थी : ०५
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. संशोधन कार्य सुरू असलेले विद्यार्थी : ०४

● ● ●